

DE OUDE FLESCH

SPECIALE UITGAVE 400 JAAR NEDERLAND - AMERIKA

**32E JAARGANG
1E KWARTAAL 2010
Nummer 120**

**ISSN 1383-3049
Losse nummers € 10,-**

 KONINKLIJKE
 Distilleerderij Dirkwager
 SINDS 1879

PROFESSIONELE EN BETROKKEN
 PARTNER IN VERPAKKINGSGLAS

 VINKOVA.COM

Bezoek het **Nationaal Jenevermuseum**,
 een levende **19de-eeuwse stokerij** in
hartje Hasselt.

WWW.JENEVERMUSEUM.BE

Nationaal Jenevermuseum | Witte Nonnenstraat 19 | 3500 Hasselt

Inleveren nieuwe kopij voor nummer 121
UITSLUITEND in Word document ZONDER OPMAAK
Over volle paginabreedte en foto's in JPG per seperate e-mail
Voorpagina: Glasfabriek van de Libbey Glass Company op de Chicago Fair in 1893

Inhoudsopgave:

4. **Drie Amerikaanse glazen**
Willem van Traa
6. **Grieks en Romeins Glas**
uit 'the MET'
Hans van Rossum
Johan Soetens
19. **Bottle collecting in**
America
John Pastor
22. **Langs glascollecties in**
stad en staat New York
Willem van Traa
33. **Uncle Sam's Delight**
Peter Vermeulen
37. **A.H.Wanders B.V.**
Johan Soetens
39. **Amerikaanse Glasboeken**
Willem van Traa
41. **Mededelingen en**
Verenigingsnieuws

Redactie

Cees Marttin, c.marttin@kpnplanet.nl

Willem van Traa, wvantraa@xs4all.nl

Johan Soetens, jsoetens@hetnet.nl

Verzamelaarsvereniging

"De Oude Flesch"

Opgericht 6 juni 1979

Voorzitter

Harry Wagter, wagter@iae.nl

secretaris

Joke Andringa, d.gvanloenen@chello.nl

2^e secretaris

Jan Ledegang, ledegang.jj@upcmail.nl

penningmeester, vice-voorzitter

Klaas Prins, klaas.prins@planet.nl

public relations en web-site beheer

Arie Vijfvinkel, vijfvinkel@hotmail.com

bibliotheecaris

Willem van Traa, wvantraa@xs4all.nl

Tentoonstellingen

Cees Marttin, c.marttin@kpnplanet.nl

Lidmaatschap € 40.- per jaar.

Huisgenoten € 10.-

Giro 4142725 t.n.v. "De Oude Flesch",

Schansbosch 11, Linschoten

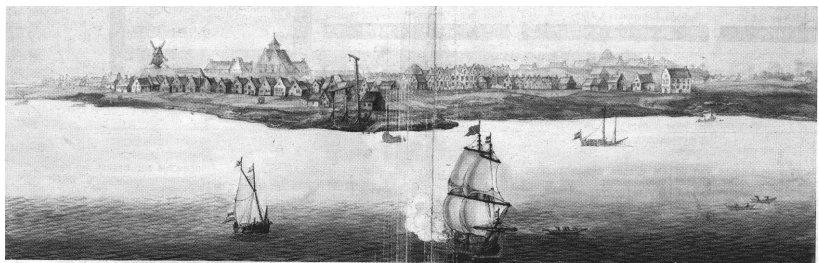
Voor alle verdere informatie

website: www.deoudeflesch.nl

Het schip, De Halve Maen, met 18 bemanningsleden en als kapitein de ingehuurd Henri Hudson was slecht uitgerust voor de onvoorstelbare koude van het Poolgebied en kwam dan ook niet verder dan halverwege Nova Zembla. Hudson wendde de steven naar Noord-Amerika waar hij ook een doorgang verwachtte te vinden. Die doorgang vond hij niet; wel de plek die later New York zou heten. In 1625 kocht de Waal Peter Minuit namens de West-Indische Compagnie het eiland Manhattan van de Indianen. Daarvoor gebruikte hij onder andere glazen kralen afkomstig van het Amsterdamse glashuys van Stoop. Die hadden een waarde van zestig Guldens. Vierhonderd jaar later werd Hudsons' landing uitvoerig herdacht, reden voor DE OUDE FLESCH om in dit eerste nummer van 2010 speciale aandacht aan Amerika te schenken. Twee leden van de redactie reisden af naar de USA om verslag te doen van enkele bijzondere collecties. Hans van Rossum schreef er deels het commentaar bij

Onze Amerikaanse vriend John Pastor lichtte ons in omtrent de specifieke interesse van Amerikaanse flessenverzamelaars en Peter Vermeulen zocht in zijn verzameling van meer dan 600 kelderflessen naar exemplaren die ooit voor de export naar Amerika bestemd waren. Verder maakten wij dankbaar gebruik van de gedigitaliseerde collectie etiketten van het Jenevermuseum Schiedam.

Boven: Johannes Vingbooms: Manhattan in 1665. Daaronder: foto- impressie 2009.

In de 2^e helft van de 18^e eeuw groeide in de Republiek de belangstelling voor de Engelse koloniën in Noord-Amerika. Dat New York in de vorige eeuw als ‘Nieuw Holland’ tot ons land behoorde, speelde zeker een rol. Maar belangrijker was dat de koloniën een steeds zelfstandiger koers gingen varen. Vooral de Patriotten konden zich daarin goed herkennen en beschouwden het als steun voor hun eigen streven naar staatkundige vernieuwing. Daarnaast lagen er nieuwe kansen voor de handel in het verschiep. Engeland had haar Noord-Amerikaanse koloniën altijd strikt voor zichzelf gereserveerd. Alleen indirect, via Engelse schepen of met smokkelwaar, kon ons land van de Amerikaanse vraag profiteren. Daarom financierden Amsterdamse bankiers met een forse lening de vrijheidsoorlog tegen Engeland. De (wapen)leveranties liepen via St Eustatius, dat niet voor niets ‘the golden rock’ werd genoemd. Dáár ook werd in 1776 de nieuwe Amerikaanse vlag voor het eerst begroet met saluutschoten.

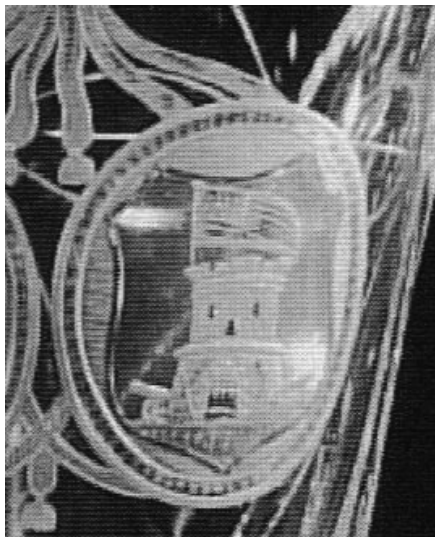
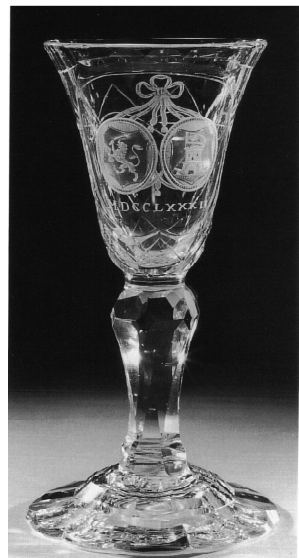
Graving op glas heeft altijd de heersende maatschappelijke orde weerspiegeld. Daarom was het niet zo’n opgave drie glazen te vinden, die ik hier als ‘Amerikaans’ wil betitelen.

Als eerste zag ik bij de tentoonstelling ‘Schitterend Glas’ in het Gemeentemuseum den Haag een glas met het ‘Great Seal’ dat in 1782 door een ‘Act of Congress’ is ingesteld. Dit kelkglas is in helder kleurloos loodglas vervaardigd, van Nederlandse of Engelse herkomst en is 1780 -1810 te dateren. De radgraving is Nederlands. De onderzijde van de voet, de stam en de onderzijde van de kelk zijn meervoudig facet-geslepen. De voorzijde van de kelk toont het Great Seal en het motto: “E Pluribus Unum”. Aan de achterzijde van de kelk zijn de initialen “J B” gegraveerd. Het museum kon niet zeggen van wie deze initialen zijn. Zeker is dat ze niet van enige Amerikaanse President uit die tijd zijn, mogelijk van iemand met Patriotse overtuigingen of met belangen in de handel op Amerika. Ik betwijfel of we daar ooit achter zullen komen. (1)

De Haagse catalogus verwijst naar een aantal ander glazen en flessen waarop de Amerikaanse vlag is afgebeeld. Ik heb er twee uitgekozen.

Het eerste daarvan staat in de collectie van het Rijksmuseum. Ook dit glas is, in Nederland of Engeland, gemaakt in helder kleurloos loodglas en te dateren in het laatste kwart van de 18^e eeuw. De radgraving is Nederlands. De gewelfde voet, de balusterstam en de onderzijde van de klokvormige kelk zijn facet geslepen. De kelk toont twee ovale medaillons met het wapenschild van de Zeven Verenigde

Nederlanden enerzijds en anderzijds een fort met de vlag van de Verenigde Staten. Daaronder: “MDCCLXXXII ” (1782). De catalogus geeft aan dat op 19 april van dat jaar de Republiek formeel de Verenigde Staten heeft erkend. Ook in dat jaar werd de latere 2^e President van de Verenigde Staten, John Adams tot gezant in den Haag benoemd. En tenslotte werd op 8 oktober een Handels- en Vriendschapsverdrag tussen beide staten gesloten. Voor welke gelegenheid het glas gegraveerd is, is dus nog een vraag. Dat geldt ook door wie het is gegraveerd. De catalogus noemt Jacob Sang, maar geeft ook aan dat daar geen bewijs voor bestaat. (2)

Het derde glas is in 1783 door Jacob Sang (Erfurt 1720 – Nichtevegt 1786, in Amsterdam 1752-1785) gegraveerd voor het eerste Nederlandse gezantschap in Amerika, varend met het schip de 'Overijssel'. Het glas behoort tot de collectie van Museum Boijmans-van Beuningen. Het is van helder kleurloos loodglas gemaakt en waarschijnlijk van Nederlandse herkomst. De light baluster stam is in twee delen vervaardigd, het bovenste deel is versierd met ingesloten luchtballen. De klokvormige kelk is radgegraveerd en gesigeneerd: "J. Sang, 1783". Aan de ene zijde is de Overijssel afgebeeld, met daarboven Mercurius met op de achtergrond een havenstad. Aan de andere zijde: "Voorspoed en Zegen aan het Edele en Eerste Gezantschap na America met het schip van Oorlog Over-Yssel. Anno 1783". In 1782 hadden de Staten-Generaal de Verenigde Staten van Amerika als onafhankelijke staat erkend. Pieter Johan van Berckel, oud-Burgemeester van Rotterdam, was op 04 maart 1783 tot gezant benoemd, vertrok op 26 juni en kwam op 11 oktober aan in Philadelphia, waar toen het eerste Congress zetelde. Dit glas is helaas uitgeleend naar Amerika en daar in 1976 verloren gegaan. (3)

Gezien de grote belangstelling destijds voor de Verenigde Staten zullen in andere collecties zeker nog vergelijkbare glazen of flessen te vinden zijn. Voor informatie ben ik immer dankbaar.

1. Jet Pijzel-Domisse, Titus M. Eliëns: Schitterend glas, 1500 jaar Europese glaskunst, Zwolle 2009, ISBN 978-90-400-8606-9; p. 214, nr 325, invoeringsnummer OGL-1954-0058. Het glas hoort bij het legaat W.J.H. Mulier uit 1954. Met dank aan Jet Pijzel, conservator.
2. Pieter C. Ritsema van Eck: Glass in the Rijksmuseum, Vol. II, Zwolle 1995, ISBN 90-40-9746-1; p. 219, nr 235, invoeringsnummer N.G. 1973-1.
3. Bulletin Museum Boijmans, Deel VII, no 1, 1957, invoeringsnummer 258. Met dank aan Christel van Hees, registrar.

Three early 'USA' glasses

At the end of the 18th century the Dutch Republic's interest in Britain's North-American colonies was growing, especially among the 'Patriots' who were the democratic opposition to the ruling oligarchy. Of course, part of this growing interest was also due to business opportunities people saw as a result of the movement towards Independence. Britain regarded the trade with the colonies as its monopoly and had always excluded foreign trading. Many Dutch still had in mind that New York was once part of their Republic. Amsterdam bankers therefore financed the American Independence and shipped tons of arms and other war supplies through the Dutch-Caribbean isle of St Eustatius, also known as *The Golden Rock*. Glass engraving always reflects the existing socio-economic situation, and I found a few glasses regarding the new American Republic.

The first glass I saw was in the municipal museum of The Hague www.gemeentemuseum.nl. This lead glass was made in the Netherlands or Britain around 1780-1810 and its Dutch engraving shows the Great Seal of the United States as instituted in 1782 by an Act of Congress with its motto: "E Pluribus Unum". On the backside it has the initials "J B". It's still unknown whose initials these are. (1)

The second glass is part of the collection of the Rijksmuseum in Amsterdam www.rijksmuseum.nl. Also made of lead glass in the Netherlands or Britain, this glass can be dated to the last quarter of the 18th century. The Dutch engraving has two oval medallions, one with the Dutch lion brandishing a sword and seven arrows, one for each of the seven provinces of the Republic. The other medallion shows a castle with the flag of the United States and "MDCCLXXXII" (1782) the year in which the Dutch republic formally recognized the United States as an independent country. (2)

The third glass was in the Museum Boijmans-van Beuningen in Rotterdam until 1976, when it was accidentally broken while being on loan to the US, also a lead glass, made in the Netherlands. This glass was engraved and signed ("J. Sang, 1783") by the famous engraver Jacob Sang (Erfurt, Germany 1720 – Nichtevegt, Holland 1786, working in Amsterdam 1752 – 1785). Its bowl shows a man-of-war and (translated) "Success and blessing to the first envoy to America with the man-of-war *Overijssel*. Anno 1783". (3)

THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART

Johan Soetens

Het New Yorkse Metropolitan Museum of Art, officieel aangeduid als MMA maar in de wandelgangen ‘The Met’ genoemd is een van de grootste musea ter wereld en een bezoek is een belevenis die men niet vaak genoeg kunt herhalen. Het werd in 1870 gesticht door een groep Amerikaanse zakenlieden en financiers en opende in 1872 voor het eerst de deuren. Sinds 1880 is het gevestigd aan de Fifth Avenue. Het gebouw kreeg in 1902 een nieuwe façade met fonteinen en een breed trappenbord dat dienst doet als een soort tribune van waar moegelopen toeristen het verkeer en het verdere gebeuren kunnen gadeslaan. Het huidige museum beslaat zestien hectare grond, meer dan twintig keer de afmetingen van het oorspronkelijke gebouw, bezit meer dan drie miljoen objecten

waaronder een Egyptische tempel, de grootste collectie Vermeers ter wereld, achttien Rembrandts en een unieke collectie werk van de impressionisten. Ja, wat bezit dit museum niet?

Er zijn dertig deeltentoonstellingen per jaar. Een bezoek aan het museum kan een dag duren of een week: nooit zul je tijd hebben om alles te zien. Alleen de collectie kunst uit de Middeleeuwen bestaat al uit meer dan drie duizend voorwerpen die grotendeels zijn ondergebracht in een annex ‘*The Cloisters*’ in Upper Manhattan. Dat is een complex van samengevoegde restanten en fragmenten van Europese Romaanse kerken en kloosters, gevestigd op een rotsachtige verhoging en omringd door kloostertuinen waarvandaan je een fraai uitzicht hebt over de Hudson rivier. Het geheel werd in 1925 door John D. Rockefeller aan het museum geschonken. Een groot verschil met onze contreien is het feit dat in Amerika de superrijke families er een eer in scheppen grote schenkingen aan musea te doen. Zo is er een legaat dat voorziet in de regelmatige verversing van de gigantische boeketten in de enorme ingangshal.

Er is vrijwel geen zaal in het museum of er staat wel de naam van een van de bekende Amerikaanse geslachten als sponsor aan de muur. Hele collecties worden aan het museum nagelaten, waaronder de verzameling papoeakunst die ooit toebehoorde aan de in Nieuw Guinea tragisch omgekomen Rockefeller jr. Wat het Arnheims Historisch Museum is overkomen met de weggehaalde glazen uit de Vos van Steenwijkcollectie zal hier niet snel gebeuren. Sinds de Corning glasfabriek de handen heeft afgetrokken van het Corning Museum of Glass heeft de ‘The Met’ ook dit museum onder haar hoede. Dat betekent wel dat het aankoopbudget van Corning zo ongeveer gedecimeerd is hoewel er voor bijzondere aankopen altijd wel geld is. Het museum ‘ontzammelt’ ook. Zo werd met geld uit de verkoop van minder belangrijke stukken een werk aangekocht van Duccio, ‘*Madonna met kind*’ voor 45 miljoen dollar, een van de hoogste bedragen ooit betaald voor een schilderij.

Het Metropolitan Museum of Art bezit een der mooiste collecties Grieks en Romeins glas ter wereld, onderdeel van de uitgebreide collectie kunst uit de antieke wereld. Onlangs is deze nieuw gerangschikt en gehuisvest. Men heeft een grote entresol toegevoegd met een studiecollectie waarop je niet snel uitgestudeerd raakt. Het geheel vormt een waar Mekka voor de liefhebber. Ik heb er op een regendag (als het in New York regent dan regent het met een hoofdletter R!) een volle dag bij doorgebracht en biedt U hierbij graag een deel van de gemaakte foto reportage aan. Oorpronkelijk had Paul Cuperus toegezegd daarbij een toelichting te geven. Helaas heeft hij daar niet meer de gelegenheid voor gekregen. Zijn vriend Hans van Rossum, toonde zich bereid deze taak van hem over te nemen. Wij wijden dit artikel graag aan Pauls’s nagedachtenis.

The **Metropolitan Museum of Art** or ‘The MET’ as it is generally known, was founded by a group of American businessmen and opened its doors in 1872. In 1880 it moved to its present location on 5th Avenue and was extended in 1902 with a new façade and a flight of steps that serve as a resting place for thousands of tourists. Today the museum has expanded to twenty times its original dimensions and is guardian of more than three million objects, among which an original Egyptian temple, eighteen Rembrandt paintings, the largest collection of Vermeer paintings in the world and an incredible collection of the impressionists. The museum offers yearly thirty special exhibitions to its visitors. The collection of medieval art alone covers more than 3.000 objects and is located in a separate museum, *The Cloisters*, in Upper Manhattan, a gift from John D. Rockefeller to the museum in 1925. Through the years generations of wealthy Americans have donated objects or left legacies to the museum.

There is hardly a room without the name of one of those well-known families commemorated as a sponsor.

Inside its walls, the Metropolitan Museum of Art has one of the most beautiful collections of Greek and Roman glass in the world, recently re-arranged and handsomely displayed. However, this collection was never published. We are therefore happy to offer our readers a small selection of photographs, taken during our recent visit to New York, with comments by our new member, Hans van Rossum.

GRIEKS EN ROMEINS GLAS GREEK AND ROMAN GLASS

FROM THE MET

Tekst: Hans van Rossum

Foto's: Johan Soetens

Rechthoekige en ruitvormige Myceense ornamenten of kralen van blauw geperst glas. Deze glasvoorwerpen zijn geperst in een mal en vertonen een geribbeld lichaam. De zichtzijde van de rechthoekige glasornamenten zijn gedecoreerd met het in hoogrelief en stilistisch weergegeven patroon van een klimopblad, in het centrum van het ornament en zijdelings aangebracht. Datering: waarschijnlijk 14^e – 12^e eeuw v.C. Herkomst: Het Myceense deel van Griekenland.

Links twee kernglasjes, *Amphoriskoi* (enkelvoud *Amphoriskos*). Laat 6^e – 5^e eeuw v.C. Op de achtergrond: twee *Alabastra* (enkelvoud *Alabastron*) ca. 5^e eeuw v. C. Rechts op de voorgrond: een *Oinochoe*. Laat 6^e – 5^e eeuw v. C. Oostelijk Middellandse Zeegebied of wellicht Rhodos.

Left: Two Amphoriskoi (singular Amphoriskos), sand-core, late 6th – 5th century BC. Right: Two Alabastra, 5th Century B.C. and an Oinochoe, late 6th – 5th Century B.C. Eastern Mediterranean or Rhodos.

Foto Rechts: Links twee kernglas *Unguentaria*, (zo genoemd als het geen greep heeft) en rechts een *Hydriske* (zo genoemd als het wel een of meerdere grepen bezit). Datering: ca. 330 – 300 v.C. Herkomst: Middellandse Zeegebied. *Three sand-core vessels. Left: Two Unguentaria. The same type of vessel with a handle, such as the one on the right, is called an Hydriske.*

Kernglas ontleent zijn naam aan de wijze waarop dit werd gemaakt. Rond een metalen staafje werd een vorm, de kern, gemaakt van stro of klei waarbij soms mest als bindmiddel aan werd toegevoegd. Er werd geen zand gebruikt, het woord zandkern is dan ook misleidend en beter kan het woord 'kernglas' worden gebruikt. Het vloeibare glas werd tot een draad uitgetrokken waarna deze rond de kern werd aangebracht. Daarna werd het glas op een 'marver', een stenen plaat, glad gerold, net zo lang tot de draden met elkaar versmolten waren. Vervolgens werden andere kleuren glasdraden daar overheen aangebracht die met een pen of haakje in een veerachtig patroon op en neer werden getrokken. Uiteindelijk werd het glas wederom glad gerold en werden voetjes, handvatten of handgrepen aangebracht. Tot slot werd met een haakje de oorspronkelijke kern weggeschraapt.

Sand-core bottles were made by enveloping a metal or clay core with glass. Therefore the name sand-core is misleading. A long string of glass was wound around the core and marbled into a smooth surface after which other colours were added in the same fashion and carefully brought into a pattern. After cooling the core was removed by scratching it out.

Twee kernglas *Alabastra*. Laat 6^e – 5^e eeuw v. C. Oostelijk Middellandse Zeegebied of wellicht Rhodos. *Two Alabastra, sand-core technique, late 6th or 5th Century B.C. Eastern Mediterranean or Rhodos.*

Links een kernglas *Amphoriskos* met conisch gevormd lichaam en twee grepen van helder geelgroen glas welke op een sierlijk wijze zijn aangebracht. 1ste eeuw v. Chr. – ca. 10 A.D. Oostelijk Middellandse Zeegebied, wellicht Cyprus.

Rechts daarvan een kernglas *Amphoriskos* met twee grepen van helder geelgroen glas en ook de basisknop is van helder geelgroen glas gemaakt. 1ste eeuw v. Chr. – ca. 10 A.D. Herkomst: Waarschijnlijk Cyprus.

Left: conical Amphoriskos with two elegantly applied handles made from yellow-green glass. 1st Century B.C. – 10 AD. Eastern Mediterranean, probably Cyprus.

Amphoriskos with two handles and a knob at the bottom made from clear, yellow/green glass.

Foto rechts: Kernglas *Amphoriskos*, Datering: 5^e – vroeg 4^e eeuw v. Chr. Oostelijk Middellandse Zeegebied of Rhodos. *Photo Right: Amphoriskos, sand-core technique, 5th or early 4th Century B.C. Origin: Eastern Mediterranean or Rhodes.*

Linker foto: Links een kernglas *Amphoriskos* en rechts een kernglas *Unguentarium*. 1ste eeuw v. Chr. – ca. 10 A.D. Middellandse Zeegebied, wellicht Cyprus.

Left: Amphoriskos. Right: Unguentarium. Sand-core technique. 1st Century B.C. to 10 A.D.

Rechts: Twee Hellenistische goudband *Alabastra*. Van het linker exemplaar ontbreekt de, veelal verwijderbare, hals en brede platte mond. De wijze waarop goudband flesjes in de oudheid werden gemaakt schijnt een combinatie van glasrietjes en smeltproces te zijn. Voorbewerkte staafjes mozaïekglas en glasstrips die als een sandwich aan beide zijden bedekt waren met bladgoud werden in de lengterichting, en onder hoge temperatuur, samengevoegd tot een vervolgens kleurrijke staaf glas. Daarna werd het geheel dusdanig bewerkt dat er een golvend patroon ontstond. De beweging van het hete glas is de reden dat het bladgoud dan vervolgens als het ware uiteenspat. Dit soort goudband flesjes zijn niet alleen zeer zeldzaam maar mede door de gecompliceerde techniek bijzonder kostbaar. Datering: 1ste eeuw v. Chr. Herkomst: Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Two Hellenistic gold-ribbon Alabastra. The left one is without its original neck and characteristic flat rim. Often those were removable. It is presumed that vessels such as these were made by applying thin glass reeds, covered with gold foil and pressed together into a colourful glass rod after which the glass was treated in such a way that the colours started to follow an undulating pattern. Because of the movement of the hot glass, the gold leaf 'exploded'. Vessels such as these are extremely rare and very expensive. 1st Century B.C. Eastern Mediterranean.

Links een kernglas kannetje, *Oinochoe* genaamd, de hendel vervaardigd van transparant glas. Datering: ca. half 4^e – ca. vroeg 3^e eeuw v. Chr. Midden en rechts een tweetal *Alabastra*, (enkelv. *Alabastron*) gedateerd ca. 350 – ca. 275 v. Chr. Oostelijk Middellandse Zeegebied of uit Italië. *Right: Oinochoe, early 3rd – mid 4th century BC. This small pitcher has a handle made from transparent glass. Two Alabastra (singular Alabastron) ca. 350 – 275 B.C. Italy or Eastern Mediterranean.*

Links: Hellenistische Alabastron van Aagaat glas. 1^e eeuw v. C. Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Hellenistic Alabastron from agate glass, 1st century B.C. Eastern Mediterranean.

Rechts: Twee 'goudband' flesjes met afwisselend een mozaïek patroon en goudband. Dit patroon werd verkregen door kronkelig gevormde bruinachtig gouden glasstaafjes af te wisselen met staafjes in de kleuren opaak wit, purper en donker blauw. Opaak wit werd gebruikt voor de belijning van de dessinopbouw zoals te zien is op het kleinste flesje. Het patroon dat zo werd verkregen voerde vanaf de schouder van de fles via de onderzijde onder een hoek van ongeveer negentig graden weer terug omhoog. Dat herhaalde zich drie keer over het oppervlak van het flesje, in totaal dus zes dessinbanden. Datering: begin – midden van de 1ste eeuw. Herkomst: Middellandse Zeegebied, met name Italië.

Two gold ribbon bottles.

Middle 1st century AD. Origin Mediterranean, most likely Italy. Coloured glass reeds, opaque, white, purple and blue, were alternated with gold ribbon. This pattern was spread from the shoulder, across the bottom and up at the other side. By repeating this twice the glassblower was able to apply three similar designs. The opaque colour was used to indicate the division between the patterns..

Een Hellenistisch halfronde mozaïek kom. Gemaakt van meerkleurige staafjes glas. Geperst en op een draaischijf bewerkt en gepolijst. Gebroken en gerestaureerd. Datering: laat 2^e eeuw v. Chr. Herkomst: Waarschijnlijk Oostelijk Middellandse Zeegebied. *Hellenistic half-round bowl, made from multi-coloured glass rods, pressed in a mold and afterwards polished. Restored. Late 2nd century A.D. Probably Eastern Mediterranean.*

Bijzonder zeldzame glazen schaal, afkomstig uit het Oud – Perzische Rijk van de Achemeniden. Dit rijk is door Cyrus de Grote in 530 v. C. gesticht en door de verovering van Alexander de Grote in 330 v. C. ten onder gegaan. De schaal is gemaakt van bijna kleurloos glas dat een licht olijfgroene tint heeft. De rand is enigszins naar buiten gebogen, afgerond en gepolijst. De onderzijde heeft in het centrum een verhoogde cirkel welke glad gepolijst is. De schaal vertoont het patroon van 22 lotusbladeren. Toegepaste techniek: het glas van de kom is geperst in een, waarschijnlijk meerdelige, mal, wellicht met gebruikmaking van de cire perdue methode (verloren-was methode). Onder het ronddraaien is zowel het interieur als het exterieur gepolijst door snijden en schuren. Datering: ca. 400 – 350 v. Chr. Herkomst: West-Azië, wellicht afkomstig uit Perzië of Ionië.

Extremely rare glass bowl. Old Persian Realm of the Achemenides, founded by Cyrus the Great in 530 B.C. and brought to ruin by Alexander the Great in 330 B.C. Made of almost colourless glass with a light olive touch. The rim has been slightly bent outwards and polished. The bottom has a raised and polished rim. The bowl has been made by fashioned by either pressing in a mould or by using the lost wax method. Origin: Persian or Ionian.

De *Garland* schaal, afmeting 18.1 x 3.8 cm., geperst uit vier verschillend gekleurde glasdelen van doorschijnend purper, geel, blauw en kleurloos glas. Aan de binnenzijde is, net onder de rand, een groef van een draaischijf zichtbaar. Op de vier verschillend gekleurde delen zijn kransen aangebracht gemaakt van millefiori glas. Dit is de enige schaal die op deze wijze is gemaakt en het is dan ook een meesterwerk van ongekende klasse uit de beginperiode van het op deze wijze van persen van glas. Uniek zowel vanwege de toegepaste techniek als de aangebrachte en veelkleurige decoratie. Datering: laat 1ste eeuw v. C., de zogeheten Augustusperiode. Afkomstig uit de Collectie van Edward C. Moore die hem in 1891 heeft verkregen.

The Garland bowl (18.1 x 3.8 cm) made out of four different coloured parts of purple, yellow, blue and colourless transparent glass. Each part is decorated with a small garland, made from millefiori glass. This is the only known example of its kind: a masterpiece of an unknown level from the early days of making objects in this manner. A unique piece, both because of the technique as well of the use of the multicolored decoration. Late 1st century B.C, the so called Augustus Period. From the Edward C. Moore collection.

Hellenistische *Skyphos*. Een drinkbeker, gemaakt van kleurloos glas en voorzien van twee specifieke grepen welke zo kenmerkend zijn voor de *Skyphos*. Net als veel andere glasvormen is ook deze bekend van eerdere metalen uitvoeringen. Deze *Skyphos* is praktisch identiek aan een exemplaar dat behoort tot de zogeheten *Canosa Groep*. Genoemd naar het oude Canusium, het gebied in Italië aan de Zuidoostelijke kust van de Adriatische Zee. Hier is een indrukwekkende groep tafelglaswerk gevonden met daarbij een identieke kom. Laat 3^e tot vroeg 2^e eeuw v. Chr. Waarschijnlijk Zuid-Italië. Deze beker is vervaardigd volgens de slumping methode en daarna flinterdun uitgeslepen.

Links: Grote Hellenistische *Skyphos*, gemaakt van praktisch ontleurd glas met groenige tint. Laat 3^e – vroeg 2^e eeuw v. C. Oostelijk Middellandse Zeegebied. ***Skyphos drinking cup, Hellenistic, made from discolored glass with a light green tone. Late 3rd – early 2nd century B.C. Eastern Mediterranean.***

Romeinse zogeheten Patella Cup van emerald groen glas. Een korte en naar buiten toe lichttrond gebogen mondrand met afgeronde hoek. Platte afgeronde voering. Over een open mal geperst en onder het ronddraaien van de cup zijn beide oppervlakken gepolijst. Deze kleur groen is zeldzaam. Vroeg 1ste eeuw. Waarschijnlijk Italië.

Roman 'Patella'cup, emerald green glass. Pressed in an open mold. Early 1st century A.D, probably Italy

Maatbeker of *Modiolus*. Het woord *Modiolus* is afgeleid van *Modius*: een graanmaat in de Romeinse tijd. Het is het equivalent van zestien Sextarii. De beker is gemaakt van blauw glas waar opaak witte glaschips mee zijn versmolten. Sporen van een geelwit gevlekte verwerking. Vrij geblazen. Hengel gemaakt van blauw doorschijnend glas. Gebroken en gelijmd. 2^e helft van de 1ste eeuw. Noord-Italië.

Measuring cup or Modiolus, from Modius, a measure of grain in Roman days, the equivalent of sixteen Sextarii. Made from blue glass with opaque chips. Free blown. Handle of clear blue glass. Restored. 2nd half of 1st century A.D. Northern Italy

Links: Twee *Kantharoi* gemaakt van blauw glas waarin glaschips van diverse kleuren in zijn versmolten. Deze glasbewerking wordt ook wel 'splashed glass' genoemd. Een *Kantharos* is een van oorsprong Griekse Strijdbeker van metaal. De twee hoge oren zijn het kenmerk van zo'n strijdbeker. Vrij geblazen. Tweede helft 1ste eeuw A.D. Middellandse Zeegebied, waarschijnlijk Italië.

Two Kantharoi. Made from 'Splashed' glass' so called because of the multi coloured glass chips that were melted together. In its original sense, a Kantharos is a Greek, metal warrior cup. These two, made from blue glass and with the characteristic large handles were free-blown. 2nd half of the 1st century A.D. Mediterranean, probably Italy.

Foto rechts: Twee ribbenkommen van dun glas, bekend als *Zarte Rippenschalen*. De linker kom gemaakt van aubergine gekleurd glas, de rechter van kobalt blauw glas. Beide gedecoreerd met opaak wit glasdraad. De meningen van de wetenschappers met betrekking tot de wijze waarop deze kommen werden gemaakt zijn nog steeds verdeeld. Werden de kommen in een geribde mal geblazen of vrij geblazen en de ribben naderhand met een tang uitgeknepen. Midden – eind 1ste eeuw. Herkomst: Noord-Italië.

Two ribbed bowls, middle to end 1st century A.D. Known by collectors as Zarte Rippenschale. Origin Northern Italy. Both have been decorated with an opaque white thread of glass. It is still under discussion whether objects such as these were made by using a mold or were free-blown and tool-fashioned afterwards.

Romeins toilet of parfumesflesje. Conisch gevormd lichaam en cilindrisch gevormde nek. Doorschijnend geelgroen glas en vrij geblazen waarbij kleurrijke glasdraden zijn aangebracht die in de vorm van een verenpatroon op het glas zijn uitgestreken om een marmereffect te verkrijgen. Het oppervlak is sterk geïrisseerd waarbij de andere glaskleuren herkenbaar zijn. Voeg – midden 1ste eeuw. Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Twee Romeinse ribbenkommen: links van donkerblauw glas en rechts van blauwgroen glas. Deze kommen werden in grote aantallen door het gehele Romeinse Rijk vervaardigd. Onlangs heeft David Hill in Londen de productiemethode van deze kommen herontdekt. In het kort: een dikke ronde schijf glas wordt met een rechthoekige ijzeren staaf vanuit het midden naar het uiteinde van de schijf ingedrukt en deze handeling wordt voor circa 20 – 30 ribben herhaald. Daarna wordt de nu van uitgedrukte ribben voorziene schijf weer verhit en op een halfronde mal op een draaischijf gelegd waarna hij uitzakt en verder afgewerkt en gepolijst wordt. Datering: 1ste eeuw. Herkomst: Romeinse Rijk.

Two Roman ribbed bowls of a type that was produced in many places throughout the Roman Empire. The patterns are made by pressing an iron rod radially 20 – 30 times into a disk of hot glass and using the slumping method. 1st century A.D.

Links: Romeins olieflesje, meestal *Aryballos* genoemd. Gemaakt van dikwandig glas. Het werd gedragen aan de bronzen greep en gevuld met olijfolie meegenomen naar het Romeinse badhuis. Daar werd de olie op de huid gesmeerd om zich te vermengen met het stof en vuil. Vervolgens werd de substantie er met een bronzen *strigilis* afgeschraapt. Deze *Aryballoi* zijn in grote aantallen ontdekt en werden door het gehele Romeinse Rijk tot in de vierde eeuw gebruikt. Dat een *Aryballos* gevonden wordt met bronzen handgreep is vrij uniek. Meestal is het brons vergaan. De blauwgroene kleur van het glas en de wijze waarop de *Dolfijnoortjes* zijn gevormd verwijzen naar een productiegebied in het Rijnland. Datering: 1ste eeuw A.D.

Bijzonder zeldzame Romeinse schaal met twee handgrepen in de vorm van een accolade. Zeldzaam vanwege de aquamarijn kleur en de vorm van de grepen. 1ste eeuw A.D.

Links: Twee decoratieve malgeblazen producten van de hand van de meester-glasblazer Ennion, uit de eerste decennia van onze jaartelling. Andere namen van bekende meester-glasblazers uit die tijd zijn: Aristetas, Neikais, Iason en Meges. Ennion had zijn werkplaats waarschijnlijk in Sidon en wij weten dat deze producten van Ennion zijn omdat hij deze signeerde met de tekst: 'Ennion heeft het gemaakt'. Reliëf decoratie was gedurende de Hellenistische en Romeinse periode in de mode bij tafel glaswerk. Hier dan ook twee bijzonder fraaie voorbeelden daarvan. De glasobjecten zijn gemaakt in een meerdelige mal en daarbij valt het prachtige hoge reliëf in het bijzonder op. Datering: waarschijnlijk midden 1ste eeuw. Herkomst: Oostelijk Middellandse Zeegebied, Syrisch-Palestijnse kust. Rechts: Romeinse Amfora gemaakt van geelgroen glas en in een mal geblazen. Dit is ongetwijfeld het product van een meester-glasblazer uit de omgeving van Sidon. Datering: helft 1ste eeuw.

Left: Two decorative mould-blown products by the master glassblower Ennion who probably had his workshop in Sidon. He signed his products with the words 'Ennion made me'. His glasses are considered to be the most elegant of all Roman mould-blown ware. Other master glass blowers of that era are Aristetas, Neikais, Iason and Meges. Probably mid 1st century AD..

Right: Roman Amphora, yellow/green glass. Mould-blown. Without any doubt the work of a master glassblower near Sidon. 1st century A.D. Eastern Mediterranean, Syrian-Palestinian area.

Romeinse Gladiatorenbeker. Transparant geelgroen glas. In een mal geblazen van twee verticale secties en een gescheiden basisdeel. Links is een malnaad zichtbaar. De namen van de gladiatoren zijn op de beker aangebracht. Vergelijkbare bekers zijn gevonden in Saint-Jean-Trolimo, in Avenches (Fr.), Lausanne (Sw.), Trier (D), Xanten (D) en Vechten (NL). Datering: midden 1ste eeuw.

Roman Gladiator cup, yellow/green glass. 1st century A.D. Blown in a three-part mold which also carries the names of the gladiators. Comparable cups have been found in France, Switzerland, Germany and the Netherlands.

Blauwgroene Romeinse Kogelfles. Bolvormig lichaam, vrij lange hals en de mond gevormd als een open kraag. Fraai geïriseerd. 4^e eeuw A.D. Oostelijk Middellandse Zeegebied. **Bulbous, iridized Roman bottle. 4th century AD.**

Grote kan, een *Henkelkanne*, gemaakt van blauw-groen glas. Het lichaam is in een mal en de hals is vrij geblazen. De brede en bandvormige greep is naderhand toegevoegd. Het taps toelopend deel onder de greep is met een tang op regelmatige afstanden uitgeknepen. Datering: tweede helft 1ste eeuw A.D. Vorm en kleukenmerkend voor het Rijngebied, waarschijnlijk omgeving Keulen.

Large pitcher, with a mold-blown body and a free blown neck. The handle is broad and ribbon shaped. Known under the German name 'Henkelkanne'. 2nd part of the 1st Century A.D. The blue-greenish colour is typical for the Rhine area. Probably Cologne.

Links: Romeinse *Krateriskos*. Het half rond gevormde lichaam voorzien van verdiepte vlakken welke aan de bovenzijde afgerond zijn en onderling gescheiden worden door ribben. Holle en conisch gevormde voet. Deze vorm verwijst direct naar de exemplaren welke gedurende de regering van Caesar Claudius werden gemaakt in zilver en rood geglazuurd aardewerk. Vrij zeldzame vorm. Datering: eerste helft van de 1ste eeuw. Herkomst: Noord-Italië.

Roman Krateriskos of a shape that points to the ones made in silver and red glazed earthenware during the reign of Ceasar Claudius. This shape is quite rare. 1st century A.D. Northern Italy.

Romeinse transportflessen, gebruikt om olie en wijn in te vervoeren. De vorm was praktisch in verband met het vervoer. Zij werden in een open mal geblazen waarbij de glasblazer plankjes tegen de zijkanten aandrukte om de vorm te verkrijgen. De grepen zijn doorgaans zwaar en geribd uitgevoerd. Op de bodem is meestal een stempel aanwezig. Dit kan uit een aantal cirkels of anderszins bestaan, maar er kunnen ook letters op de hoeken staan die verwijzen naar de plaats van herkomst of er kunnen zelfs complete namen van de eigenaar of de maker staan afgedrukt. 2^e – 3^e eeuw, Noordwestelijk deel van het Romeinse Rijk. (Zie ook; Paul Cuperus: *Prismatische flessen uit de Romeinse tijd*. De Oude Flesch nr. 117)

Roman storage bottles, used for the transport of wine or oil. Blown in an open mold. Bottles such as these often have heavy, ribbed handles. Most of the time the bottom has an embossed symbol and sometimes even the name of the owner. 2nd -3rd century. North-Western part of the Roman Empire.

Links; Grote kan met massief uitgevoerde greep en een langs de mondrand aangebrachte decoratie. De bovenzijde van de handgreep is op twee plaatsen met een tang plat geknepen en datzelfde geldt voor de decoratie langs de mondrand. De kan is in een mal geblazen en naderhand verder uitgeblazen. Door het rond draaien tijdens het blazen vervormen de oorspronkelijk verticale ribben tot de hier zichtbare diagonale ribben. Het 'blaulichgrün' van het glas is een kenmerk voor het Noordwestelijke deel van het Romeinse Rijk. De uitgeknepen decoratie langs de mondrand is een specifiek kenmerk voor de omgeving van Napels. Datering: 4^e eeuw.

Rechts onder: Romeinse voorraadpot met twee zwaar uitgevoerde en geribde grepen. Gemaakt van 'blaulichgrün' glas en dat geeft aan dat de productie in het westelijk deel van het Romeinse Rijk heeft plaatsgevonden. De pot is in een mal geblazen. Datering: 1ste – 2^e eeuw. Herkomst: Rijnland

Links: Hellenistische schaal op voet. Kom en voet waarschijnlijk apart geperst waarna beide delen aan elkaar gesmolten zijn. 2^e – tweede helft 1ste eeuw v.Chr. Herkomst waarschijnlijk Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Romeinse grafurnen met deksel. Grafurnen werden in grote aantallen gemaakt en zijn dan ook vaak teruggevonden. Als de overledene gecremeerd was werd de as hierin bijgezet. Bij opgraving bleek in veel gevallen de as nog in de urn aanwezig. Uitsluitend in het westelijk en noordwestelijk deel van het Romeinse Rijk gebruikt. Met de opkomst van het Christendom, welke godsdienst het cremeren verbood, verdween tegelijkertijd de traditie van het gebruik van grafurnen. Datering: 1ste – 2^e eeuw. Herkomst. Westelijk en Noordwestelijk deel van het Romeinse Rijk.

Roman ash urns, with and without a lid. Jars such as these were made in large quantities and have been found frequently, often with the ashes of the deceased still in them. Exclusively used in the North-Western part of the Roman Empire till, in Christian time, cremation was no longer allowed. 1st – 2nd century A.D.

Hier boven: Drie Romeinse grafurnen. Links: Bijzondere urn die gemaakt lijkt van zwart glas; in werkelijkheid waarschijnlijk zeer donker aubergine. Rechts twee grafurnen van respectievelijk geel en groen glas. 1^e – 2^e eeuw.

Above: Three Roman ash urns. Left: Urn made from dark purple glass that looks almost black. Right: Ash urns made of yellow and green glass. 1st – 2nd century A.D.

Links: Romeinse voorraadpot of grafurn. Gemaakt van blauw glas en dat maakt deze urn of pot heel bijzonder. Er zijn er maar weinig in blauw glas gevonden. Het museum van Nîmes in Frankrijk heeft er enkele in de collectie. De rand van de mond is naar buiten gevouwen en als een kraag rond de pot gevormd. Datering: 1ste eeuw. Herkomst: Noordwestelijk gebied van het Romeinse Rijk.

Left: Rare Roman storage jar or ash urn. Very few vessels, such as this, made from blue glass, have been found. The museum in the city of Nîmes (Fr.) has a few similar ones in its collection. 1st century A. D. Northeastern part of the Roman Empire.

Onder: Twee platte Romeinse flessen van groen glas, ook wel pelgrim flessen genoemd, flessen die de pelgrims mee namen na hun bezoek aan het Heilige Land. In de flessen bevond zich dan Heilige olie. Het formaat van deze exemplaren, ongeveer 20 cm. in diameter moet nogal ongemakkelijk te vervoeren zijn geweest. Vrij geblazen en daarna geperst tot een cirkelvorm. Datering: Laat-Byzantijs. Herkomst: Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Below: Two flattened Roman bottles, made from green glass. Bottles such as these are called 'Pilgrim's bottles' as they were used to carry home holy oil from the Holy land. Free blown and afterwards pressed into its circular shape. Late Byzantine, Eastern Mediterranean.

Boven links: Romeinse Kogelfles van bruin-aubergine glas. Bolrond lichaam dat aan de bovenzijde enigszins verzonken is. De hals eindigend in een zogeheten kraagrand. De rand van de mond is daarbij eerst naar buiten gevouwen, vervolgens naar beneden, weer omhoog en tenslotte naar buiten toe. Datering: 2^e eeuw. Herkomst: Romeinse Rijk.

Bulbous Roman bottle, 2nd century A.D. The finish has been formed by first folding the glass downward and after that, upward and outward. One could pour from the bottle as well as drink from it.

Boven rechts: Romeinse kan, gemaakt van geelgroen glas. Bolvormig lichaam, brede kamgreep, rand van de mond naar buiten gevouwen. Bodem licht ingedrukt. Datering: 4^e eeuw. Herkomst: Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Bulbous Roman pewter, yellow/green glass with broad handle, bottom slightly pushed up. 4th century A.D. Eastern Mediterranean.

Cilindervormige transportfles uit Romeins Egypte. Gemaakt van groen glas en vrij geblazen. De fles heeft twee grepen. De transportmand waarin de fles zich samen met meerdere flessen bevond staat op de achtergrond. Het droge klimaat van Egypte heeft er voor gezorgd dat de mand bewaard is gebleven. Datering: 2^e – 3^e eeuw.

Roman / Egyptian cylindrical transport bottle free blown from green glass, with two handles. Thanks to the dry climate the whickered transport basket has been preserved. 2nd – 3rd century A.D.

Romeins flesje met een piriform lichaam, ingedrukte bodem. Vrij geblazen. De brede mond waarvan de rand naar buiten is gevouwen op een zodanige wijze dat er een holle ronde rand is ontstaan. De korte nek vertoont aan de onderzijde een inkneping. Datering eind 3^e - 4^e eeuw. Herkomst: Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Roman bottle, free blown, pushed up bottom. The rim has been folded outward and upward so that one could drink as well as pour from this bottle. 3rd – 4th century A.D.

Rechts: Romeinse beker, gedecoreerd met kleurrijke noppen. Ongeveer 25 mm. onder de rand zijn een aantal groeven zichtbaar. De wijze waarop deze bekers met monochrome of polychrome noppen werden gedecoreerd is kenmerkend voor het productiecentrum in Keulen, eind 3^e – 4^e eeuw. **Roman beaker, decorated with dots of coloured glass which is characteristic for the area of Cologne, end 3rd – 4th century A.D.**

Rechts boven: Romeins kannetje met klaverblad mond, een geprononceerd handvat met bovenin een duimrest. De buik horizontaal gedecoreerd met een schakelpatroon van kobalt blauw glasdraad. Ook aan de onderzijde van de mond is een fijne kobalt blauwe glasdraad aangebracht. Zelf bezit ik een volledige identiek kannetje en het was een ware verrassing deze foto uit het Metropolitan Museum te ontvangen, omdat ik tot op de dag van vandaag nog geen enkele parallel hiervan had kunnen vinden. Beide kannetjes zijn zonder twijfel door dezelfde glasblazer vervaardigd en hoe groot is nu zo'n kans? Datering: eind 4^e – 5^e eeuw. Oostelijk Middellandse Zeegebied. **Small Roman pitcher, decorated with a cobalt-blue thread of glass. The well-pronounced handle has a so called thumb rest. 4th – 5th century A.D, Eastern Mediterranean. A complete identical specimen is in the author's collection and until recently no similar object was known to him. Great was the surprise to find that the MET has this pitcher in its collection. Without any doubt both objects has been made by the same glass blower. What a coincidence!**

Links: Een emmer, gemaakt van bijna kleurloos glas met een licht olijfgroene tint, een rozerode decoratie en voorzien van dubbele zilveren handgrepen. Deze vorm werd *Situla* genoemd. Het is een uniek stuk en alleen in de schatkamer van de San Marco in Venetië bevindt zich een vergelijkbare *Situla*. Deze voorwerpen werden gemaakt door meester-glasblazers die in hoog aanzien stonden en privileges als belastingvrijstelling hadden. Datering: 3^e – 4^e eeuw. Herkomst: onbekend.

Roman Situla. This glass pail is absolutely a unique piece, with its light olive hue, rose-red decoration and two silver handles. The only known equivalent is in the treasury of San Marco in Venice. Glass objects such as these, were made by highly skilled master glassblowers, who were held in high esteem. They often had privileges such as freedom of taxes. 3rd – 4th century A.D. Origin unknown.

Links: Een voorbeeld van het grote vakmanschap van de Romeinse glasateliers in het Keulen uit de derde en vierde eeuw. Kom vervaardigd van olijfgroen getint glas en voorzien van een decoratie welke waarschijnlijk van zeer donker groen glas is gemaakt. Twee banden met een zigzag motief sieren de kom en als verticale decoratie is een serie ingeknepen versieringen aangebracht. Deze zijn, om de ander, over een eveneens olijfgroene schijf aangebracht. De onderzijde is voorzien van een aantal glasnoppen, het kenmerk voor een productie in Keulen. In het Rheinischen Landesmuseum Bonn en het Römisch-Germanischen Museum Köln bevinden zich gelijksoortige kommen.

Roman bowl, 3rd – 4th century A.D. This is an example of the great craftsmanship of the glass houses in Cologne. Every other vertical strip of the dark-green decoration rests on a disk of olive-green glass. The dots near the bottom are typical for Roman glass from Cologne .

Links: Kan van blauw 'splashed' glas waar opaak witte en geelgroene glaschips aan toe zijn gevoegd. De post blauw glas is op een vlak stenen plaat met geelgroene en witte glaschips gerold waardoor deze in het oppervlak werden opgenomen. Daarna is het glas verder uitgeblazen. De hengel is gemaakt van transparant licht bruin en geribd glas, eerst op de schouder en vervolgens onder een welhaast rechte hoek tegen de nek gehecht. 2^e helft van de 1ste eeuw. Herkomst: Noord-Italië.

Roman jug with applied splashes of colored glass. Vessels such as this were fashionable in the Julian-Claudian and early Flavian periods. 1st century A.D.

Boven: Hoge, vrij geblazen kan van blauwgroen glas. Onder de monding en rond de nek is een glasdraad ter decoratie aangebracht. De voet is hoog en hol en als apart deel aan het lichaam bevestigd. Een fraaie en massieve greep voorzien van fijn gevormde ribben completeert het geheel. Deze is gehecht op het lichaam, omhoog gevoerd, in een vouw onder de mond aangebracht en vervolgens om de rand van de mond aangebracht.. Oostelijk Middellandse Zeegebied, 4^e eeuw.

Above: Free-blown jug with hollow base, Eastern Mediterranean, 4th century A.D.

Rechts:
Romeinse 'zakdoekkom', gevormd als een pochet., oorspronkelijk cirkelvormig geblazen en versierd met glasdraden waarna de indrukkingen werden aangebracht. Dezelfde techniek zou later door Vernini & C. in 1949 in Murano toegepast worden bij de vervaardiging van *fazzoletto* (zakdoek) vazen. Het Corning Museum of Glass heeft een fraai gelijksoortig exemplaar. De hier afgebeelde kom is afkomstig uit de Gréau collectie en in 1903 geschonken aan het Metropolitan Museum of Art. Datering is 3e – 4e eeuw. Gebied van herkomst onbekend, waarschijnlijk noordwestelijk deel van het Romeinse Rijk

Extremely rare glass bowl that has been worked to create a wavy rim and sides. This bowl is perhaps the best example to have survived. 3rd - 4th century A.D.

Links: Zeldzame Romeinse kom van roodbruin/auberginekleurig glas waarbij meerkleurige glaschips in het oppervlak zijn aangebracht. De kom heeft een schuine zijde en in de rand van de mond is een verzet aangebracht. Het geheel rust op een voet waarvan niet duidelijk is hoe deze is gevormd. 1^e eeuw, Noord-Italië.

Left: Unique purple glass bowl, decorated with applied blobs of millefiori glass. Cast and cut, Julio-Claudian. Late 1st century B.C. – early 1st century A.D.

Bottle collecting in America

John R.Pastor

American Glass Gallery, New Hudson, Michigan
Vice-President Federation of Historical Bottle Collectors

Bottle collecting in America is currently going through an interesting phase. We are witnessing a growing popularity and, in turn, rapidly escalating prices for rare and desirable bottles.

Let us begin by providing the background regarding bottle collecting in America.

Antique bottles have been collected on some level here in the United States for more than 100 years. *American Glassware* by Edwin A. Barber, copyright 1900, was the first book to include a chapter specifically on antique flasks and bottles. Other books followed in the 1920's, as the pioneer collectors began to gather information on early glasshouses and their utilitarian products. During the 1920's and 30's, noteworthy collections of historical flasks, pattern molded bottles and glass, figural bitters bottles and others were amassed by a small but growing number of prominent collectors.

The *organized hobby* of collecting antique bottles in America really sprouted in the mid 1960's as the hobby experienced a significant growth in popularity when people began to dig bottles in the ghost towns of the American West. At around the same time, urban renewal projects in the major cities throughout the East uncovered old dumps and privies that yielded many early bottles and exposed the hobby to greater numbers of collectors. Soon, local bottle clubs were formed. In 1969, the Federation of Historical Bottle Clubs (later to become the *Federation of Historical Bottle Collectors*), (www.fohbc.com) was born. Local, regional and international bottle shows emerged and grew as collectors traded information and swapped bottles.

Above and Right: Wistarburgh type Chestnut Bottles.

Today, the hobby is still considered by many to be in its infancy. There are numerous bottle shows around the country, and well in excess of a hundred books have been written on various aspects of bottle collecting. The hobby enjoys two major periodicals, *Antique Bottle & Glass Collector*, as well as *Bottles and Extras*, which is the official publication of the Federation of Historical Bottle Collectors. In addition, several specialty auction houses, such as American Glass Gallery (www.americanglassgallery.com) serve the hobby by providing specialized catalogued auctions of antique bottles and related glass. These catalogs also serve as an excellent reference resource.

Antique bottles are collected for their beauty, rarity, and sense of history. Glassmaking is acknowledged to be the 1st successful industry in America. This dates back to 1608, when a small furnace and glass making operation was established in Jamestown, Virginia. However, this venture was very short lived and it was not until more than 100 years later that the 1st successful glasshouse in colonial America was established by Casper Wistar in 1739, in Salem County in the province of New Jersey. The primary purpose of the glassworks was to create utilitarian objects, principally bottles and windowpanes, necessary in the daily lives of the colonists. A great deal of information has come to light on the

Wistarburgh glassworks and their operations. Chestnut-type bottles and flasks were one of the key products among the utilitarian bottle production at Wistarburgh.

American chestnut bottles have long been a staple in bottle collections, beginning with the early pioneer collectors and continuing today with widespread appeal for their inherent beauty and simplicity of form. The early South Jersey type chestnut bottles are among the earliest recognizable artifacts of American's first industry.

European influences on these early American glass houses are apparent through the design and craftsmanship of the output. German, Dutch and English glassblowers (among others), were imported to work in the glass factories and their techniques and skills passed along to the early apprentices.

From Left to Right: American Gin Bottle, Amethyst Pocket Flask, Pitkin Type Flask, American Black Glass Wine Bottle with seal 'Sidney Breese 1768.

Today, the field of antique bottle collecting in American is extremely broad encompassing numerous categories including flasks, bitters, medicines, inks, soda and mineral water bottles, beer, porter, ale, etc, black glass, food bottles, fruit jars, drugstore and apothecary bottles, snuff bottles, early “utility” bottles, demijohns and many other categories too numerous to mention.

While beginning collectors tend to be more general in their collecting, most eventually end up specializing in a particular type of bottle such as medicines or whiskey, inks or mineral waters. Bottles are also collected by their geographic region (for example, collectors may specialize in only bottles from the state in which they live, or even a specific city such as bottles from Philadelphia). Other collectors may specialize in bottles blown at a specific glasshouse such as the Granite Glassworks, Stoddard, New Hampshire, or the Zanesville Glassworks, Zanesville, Ohio.

Perhaps at the pinnacle of American bottle collecting are two categories; **historical flasks**

From Left to Right: Medicine Bottle, American Whiskey Bottle, Mineral Water Bottle, American Umbrella Type Ink Bottle.

and **colored figural bitters bottles**. Historical flasks were blown over a period of approximately sixty years from about 1815 to the mid 1870's. There are more than 700 different mold variations of historical flasks that have been identified, in addition to a rainbow of color variations. Historical flasks have been segmented into 15 sub-categories (see “*American Bottles & Flasks and Their Ancestry*” by Helen McKearin and Kenneth Wilson). For example, a sampling of the fifteen categories include; portrait flasks, eagle flasks, railroad flasks, flasks with a sunburst motif and Masonic flasks.

The flasks were generally blown in full-size two piece molds that were often highly detailed with symbols of national patriotism such as the eagle or a flag, popular events of the day such as railroads and agriculture, Presidents, famous patriots and war heroes such as George Washington, General Jackson, the French patriot General Lafayette who fought for the American revolution, as well as many others. It is believed that these flasks were an early form of advertising and sold empty to be filled at the local tavern or perhaps with a home-brewed whiskey or similar spirits.

From Left to Right: Eagle Flask, Railroad Flask and George Washington Flask.

Bitters bottles, which comprise a special segment of the patent medicine category, became very popular during the 19th Century. And, from the 1840's through the turn of the last century (or around 1900), the use of private molds and interesting bottle shapes and colors prevailed. During this time, proprietors and manufactures of bitters were not required to list the ingredients which, along with some miscellaneous roots and herbs, often included a high alcoholic content. They often claimed wild curative powers which in turn helped lead to their demise shortly after 1900, with the passage of the National Pure Food and Drug Act in 1906.

As with historical flasks, the figural bitters bottles themselves often served as a form of advertising. They were generally blown in full size two piece molds and included interesting and popular forms such as cabins,

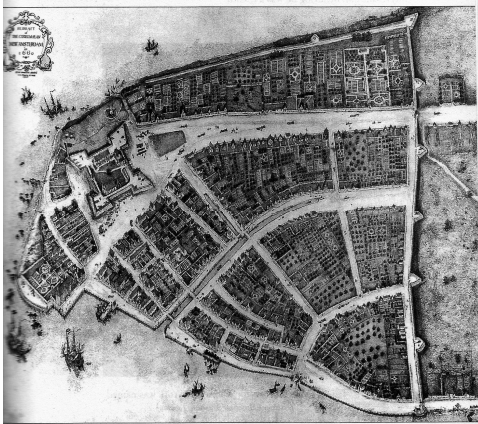
Indian maidens, barrels, an ear of corn, fish, and many others. Colors can vary widely from aquamarine, shades of amber, cobalt blue, various hues of green, and so forth.

At this time, the most collectible antique bottles are those blown prior to 1900, or prior to the invention of the automatic bottle making machine in 1903 by Michael Owens. After this period, mechanization proliferated and the era of the hand blown bottle slowly diminished.

Values for antique bottles are determined by rarity, condition and desirability. Desirability is influenced by color, form, age and method of manufacture (mold blown, free blown, pontiled, smooth base, etc.), character and crudeness of the glass and even the glasshouse or geographic region that it was blown. Today, prices for antique bottles can range from a few dollars to more than \$200,000.-! It is widely believed by avid collectors that, although the popularity of antique bottle collecting along with prices have risen in recent years, the category of rare and desirable bottles and glass as a whole have been undervalued by the antiques community. Thus we should continue to see an increase in demand and prices in the future. It is a great time to collect glass, for pleasure or investment!

De Henry Hudson 400th Anniversary van 2009 was een mooie aanleiding om naar New York te gaan. De stad heeft een bijzondere cultuur door de diversiteit van bewoners, z'n gebouwen, musea, parken, water en eilanden. De staat trekt door z'n natuur, door wat er van de koloniale tijd over is gebleven en natuurlijk door musea als het Corning Museum of Glass.

In 1609 verkent Henry Hudson voor de West-Indische Compagnie (WIC) de wateren rond het eiland Manhattan. Hij is daar niet de eerste Europeaan, want een Fransman is hem een paar jaar vóór geweest. Maar voor Nederland en de VS is zijn tocht van essentieel belang, want de WIC besluit een handelspost te vestigen op Noten Eiland (nu Governors Island). In 1624 gaat de kolonie over naar Manhattan, waar Nieuw Amsterdam wordt gesticht. In 1664 veroveren de Engelsen Nieuw Amsterdam en hernoemen het New York. In 1673 wordt het voor korte tijd weer Nederlands, maar vanaf 1675 blijft het definitief New York. Hoe dan ook is deze Nederlandse kolonie voor het moderne New York van grote betekenis geweest (1).

De eerste jaren blijft de handel in (bever)bont de belangrijkste bron van bestaan. Met een groeiend aantal inwoners breidt Nieuw Amsterdam zich uit en groeit de kolonie langs beide zijden van de Hudsonvallei en op het Lange Eiland (Long Island). Daar richt men zich op andere producten, zoals het verbouwen van tabak. Er komt behoefte aan werktuigen, huisraad en andere levensbehoeften. In het begin wordt vrijwel alles vanuit Europa aangevoerd. Maar na enige tijd wordt veel ter plaatse gemaakt.

Het is niet met zekerheid vast te stellen of in Nieuw Amsterdam ook glas is gemaakt en zo ja, wanneer, waar en door wie. De literatuur geeft daarop geen eenduidig antwoord. N. Hudson Moore (2) schrijft dat Jan Smeedes en Evert Duyckingk, in 1654-1655 zouden hebben gewerkt in Glasmakersstraat, nu South William Street in het Financial District van zuid-Manhattan. William Irving Paulding (3) noemt Jan Smeedes "...a glass-maker..." en zegt dat de Glasmakers straat eerder 'Smeestraat' was. George en Helen McKearin vermelden in 1948 (4) het glashuis als: "...the glasshouse which is said to have been operated" en in 1950 (5): "...supposedly established their glasshouses...". Over Jan Smeedes vermeldt de sinds 1872 bestaande Popular Science Monthly in 1893: "...In New York, Jan Smeedes was making hollow

ware in glass before the year 1664, and his enterprise gave the name of Glass-Makers' Street to the lane in which he worked..." Een niet te controleren website meldt dat Smeedes in Lower Manhattan 'roundels' (ronde raampjes) zou hebben gemaakt. Verder meldt het register van de Dutch Reformed Church het 2^e huwelijk van Jan Smeedes met Machteld van Yselsteijn op 13 februari 1676 in Nieuw Amsterdam en de doop in een kerk in Kingston, NY van hun kinderen Willem en Jan in 1684 en 1687. De naam Smeedes blijft tot in de 18^e eeuw in de kerkregisters te vinden. Evert Duyckingk (1620-ca 1703) is beter gedocumenteerd. Hij wordt "...painter, glazier and burner of glass..." genoemd en is in 1635 of 1638 naar Nieuw Amsterdam gekomen. Hij lijkt dus minder een glasblazer geweest te zijn dan wel een glas-in-lood werker. Aan hem wordt een raam uit 1656 toegeschreven met het wapen van de familie van Rensselaer voor de kerk in Beverwijck, nu Albany, NY. Na afbraak van de kerk in 1805 gaat het raam naar het van Rensselaer-huis. Als ook dat in 1893 wordt afgebroken komt het in het Metropolitan Museum, waar het nog steeds te zien is. In 1674 neemt Jacob Meijler het bedrijf van Duyckingk over. Van Evert's zonen Gerret en Evert is de laatste als schilder blijven werken in Nieuw Amsterdam, dat toen New York was geworden.

Ook in andere koloniën in Noord-Amerika is glas gemaakt. Het Engelse woud moest worden beschermd en in de nieuwe wereld was een overvloed aan hout. In Jamestown, Virginia werd in 1608 het eerste geverifieerde glashuis gebouwd. Dat komt echter niet in bedrijf en in 1622 wordt opnieuw begonnen, nu met meer succes (6). In Salem, Massachusetts begint Ananias Concklin in 1638 een glashuis dat slechts kort in bedrijf blijft. In 1645 begint hij opnieuw en werkt door tot 1661. En William Penn meldt in een brief dat in Pennsylvania in 1683 glas gemaakt werd. Waar dat was vermeldt hij niet, maar uit onderzoek weten we nu dat Joshua Tiffery in dat jaar in Philadelphia

een glashuis is begonnen. Hudson Moore, Paulding noch de McKearins tonen concrete producten van deze eerste glashuizen. Maar op mijn zoektocht naar deze eerste glashuizen kom ik bij het Philadelphia Museum of Art, www.philamuseum.org. Een conservator van dit museum mailt me fragmenten in de collectie te hebben, die worden toegeschreven aan het 2^e glashuis van Jamestown (7). Ze zouden ter plekke zijn gevonden, maar ze geeft aan dat de herkomst niet voldoende onderzocht is om er echt zeker van te kunnen zijn. Dat bij het Jamestown glashuis vooral vensterglas, kralen voor de ruilhandel en eenvoudig gebruiksglas is gevonden, lijkt me wel voor de hand liggen. Want die producten voorzien in de eerste behoeften van de kolonie. Kwaliteitsglas werd er toen waarschijnlijk niet gemaakt. Zeker in de vroege jaren zal daaraan niet zo veel behoefte geweest zijn. En mogelijk is de ambachtelijke kwaliteit ter plaatste tekort geschoten. Het gewenste kwaliteitsglas kon altijd uit Europa aangevoerd worden. Dat betekende dat het goedkope groene flessenglas voor alle producten werd gebruikt. Zo komt men soms glazen en ander gebruiksglas tegen in deze voor ons

ongebruikelijke kleur.

Daarbij beschouwde het Engelse beleid de Amerikaanse koloniën vooral als afzetgebied voor de eigen producten, zowel het massagoed als de kwaliteitsgoederen. Amerikaanse initiatieven om die zelf te gaan produceren werden bewust tegengewerkt of met goedkope invoer van de markt verdreven. In de koloniën was kennelijk weinig kapitaal beschikbaar voor het opzetten en draaiende houden van eigen ondernemingen. De grote vraag en de ruime beschikbaarheid van grondstoffen als zand, klei en hout, kon pas verzilverd worden als de men aan het einde van de 18^e eeuw en vooral in de 19^e eeuw de invoer beperkingen gaat opleggen.

In de 18^e eeuw ontstaan in de koloniën kleine en middelgrote werkplaatsen die ook glas van goede kwaliteit produceren, hoewel de nadruk op de flessen en het vensterglas blijft liggen. Een aantal bekende namen en hun glashuizen zijn: Caspar Wistar (Wistarberg, in bedrijf 1739-1780), William Henry Stiegel (Mannheim, in bedrijf 1763-1774), Frederick Amelung (New Bremen, in bedrijf 1784-1795) of Albert Gallatin (Pittsburg, in bedrijf 1787 tot 1857, met onderbrekingen). Pas in het begin 19^e eeuw groeit het aantal nieuwe glashuizen sterk. Zo noteert Gouverneur DeWitt Clinton van New York (1769-1828) op 16 augustus 1810 in zijn dagboek: *“..there are ten manufacturies in the State already..”* (8). Vergelijkbaar geldt dat ook voor andere staten als New Jersey, Connecticut, New Hampshire en later Kentucky (1814) of Ohio (1815).

Interior New England Glass Company, 1855.

Veel van deze nieuwe bedrijven blijven echter kleinschalig en moeten vaak na korte tijd hun productie al weer staken. De oorzaken zijn divers: hoge kosten van de niet-productieve aanlooptijd, ontbreken van voldoende geschoolde vakmensen en slechte verbindingen voor het transport naar de consument. Na de bouw van een glashuis duurt het ruim een half jaar voordat een verkoopbare productie op gang komt. Geschoolde vakmensen zijn meestal slechts in Europa te vinden en dáár wordt hun emigratie vaak als clandestien beschouwd. Niet alle rivieren zijn bevaarbaar, kanalen zijn er in die tijd nauwelijks en veel wegen zijn in het najaar en de winter onbegaanbaar, zeker voor vervoer

van glas. Daarnaast blijft de import uit Europa goedkoop en hebben de Napoleontische oorlogen en de daarop volgende recessie wereldwijd gevolgen.

Pas rond 1820 klimt de Amerikaanse economie weer uit het dal, mede als gevolg van de gedaalde transportkosten door nieuwe wegen, kanalen, het gebruik van stoomschepen en uiteindelijk de komst van de spoorwegen. Daardoor kan ook de glasindustrie z'n producten goedkoper naar de markt brengen.

Pittsburg is sindsdien één van de glascentra gebleven. Door de aanwezigheid van steenkool is daar in 1797 voor het eerst van hout overgegaan op kolen als brandstof voor de ovens. Dat klinkt eenvoudig, maar de overgang naar kolen is niet gemakkelijk. Het vereist een geheel ander type oven, andere glaspotten, andere manier van stoken en een andere beheersing van de temperatuur. Dat verklaart waarom veel glashuizen nog lang hout blijven stoken. De meeste van de 'achterblijvers' hebben het op den duur moeten afleggen tegen de glashuizen die wél op kolen overgaan. Johan Soetens' boek (9) laat zien dat zo'n eeuw later hetzelfde gebeurt bij de overgang op (semi)geautomatiseerde productie van flessen. Ook dan is er maar een beperkt aantal bedrijven, dat zo'n verandering aandurft en/of financieel aankan. Deze gaan goedkoper produceren en drukken op termijn de achterblijvers uit de markt.

Glass factory Brooklyn, NY, ca. 1850

Europese invloeden op het glas van de 18e en vroege 19e eeuw

zijn duidelijk herkenbaar (10). Dat kan ook niet anders omdat de makers ervan, vooral Engelsen, Ieren en Duitsers, direct na aankomst uit Europa met hun kennis, kunde en vaardigheden én hun stijlvoorkeuren, aan de slag gaan. Amerikaanse ondernemers hebben in Duitsland, dat in die tijd economisch achter loopt, actief meester-glasblazers geworven. In grote groepen, met helpers en hun families, komen deze over, dienen hun contract uit en gaan daarna soms voor eigen rekening werken, soms naar andere glashuizen. Deze migratie westwaarts is aan de hand van verwante stijlkenmerken en technieken te volgen (11) en bemoeilijkt een exacte herkomstbepaling. Met de groei van de glasindustrie werd niet alleen meer voor de thuismarkt geproduceerd. De McKearins noemen de export van glas naar Latijns- en Zuid Amerika. Over export naar Europa heb ik geen gegevens kunnen vinden. Maar ik neem aan dat de Engelse en Ierse concurrentie de -duurdere- export naar Europa niet lonend heeft gemaakt. Wel is bekend dat glazen als voorbeeld naar Europese geldschietters zijn gezonden om deze voor hun investering te overtuigen. Een voorbeeld is het hier afgebeelde 'Old Bremen' glas van Amelung, dat ruim 100 jaar in Bremen bij de familie van de oorspronkelijke eigenaar in bezit was totdat het in 1928 weer herontdekt werd. Het glas is nu opgenomen in de collectie van het Henry Francis du Pont Winterthur Museum in Delaware (www.winterthur.org).

Alle grote Amerikaanse musea als het Metropolitan Museum of Art (www.metmuseum.org) in NYC, het Corning Museum of Glass (www.cmog.org), NY of het Toledo Museum of Art (www.toledomuseum.org) in Ohio hebben in hun collectie naast Romeins, Venetiaans of Waldglas, natuurlijk ook vroeg Amerikaans glas uit de 18^e en 19^e eeuw.

HET EERSTE AMERIKAANSE GLAS

Algemeen wordt aangenomen dat de oorspronkelijke bewoners van Noord en Zuid Amerika geen glas hebben gemaakt. Wel werd obsidiaan, vulkanisch glas, gebruikt. Het eerste glas wordt pas in de koloniale tijd gemaakt. De eerste onderkoning, Antonio de Mendoza, nam in 1535 glasblazers mee naar Nieuw Spanje. En al in 1542 werd over Espinosa, die in Puebla de los Angeles een glashuis had, vermeld: "Three kinds of glass are blown and fashioned: crystalline white, green and blue which are supplied to Spaniards and to natives of these regions as far as Guatemala and beyond, and glasses even go to and Peru and other countries." (Daarnaast werd glas uit Spanje ingevoerd dat, zeker in de beginperiode, in vorm en versiering identiek was. In Spaanse musea, noch in musea elders kan dus met zekerheid 'echt' koloniaal glas worden getoond.

The Metropolitan Museum of Art is wat omvang van het gebouw en de collectie betreft met het Louvre te vergelijken. Het ligt in Central Park in Manhattan aan het deel van 5th Avenue, dat ook wel de 'museum mile' wordt genoemd. In de onmiddellijke nabijheid liggen veel musea, als Museo del Barrio, City of New York Museum, Jewish Museum, National Museum of Design, Guggenheim Museum, Neue Galerie, Whitney Museum en Frick Collection. Ook heeft het Metropolitan in het noorden van Manhattan een annex, *The Cloisters*.

Dat het Metropolitan een grote glascollectie heeft, spreekt eigenlijk voor zich. Het museum heeft namelijk van alles veel, teveel om allemaal goed te bekijken of hier te bespreken. Voor wie meer wil lezen en zien zijn er mooie catalogi. Voor het glas is de catalogus "Glass in the Lehmann Collection" (12) aan te raden, hoewel die helaas niet de gehele collectie omvat. Het museum heeft glas van alle tijden en uit de gehele wereld, waaruit ik hier een greep doe. Wat me als eerste opvalt is een

grote groep 'Zwischengoldglas' of 'Sandwiched glass' (13) van Romeinse, Syrische en Byzantijnse herkomst. Ik gebruik deze latere namen omdat ik de Latijnse naam van deze techniek niet ken. Uit de literatuur (14) heb ik begrepen dat de Romeinen deze al gebruikten, maar ik kan mij niet herinneren dat ooit gezien te hebben. Na de Romeinse tijd verdwijnt de kennis daarover uit west-Europa naar Syrië en Egypte totdat het -ongetwijfeld via Venetië- in Bohemen in de 17^e en 18^e eeuw als Zwischengoldglas weer herontdekt wordt.

Deze 'gouden' glazen zijn als volgt vervaardigd: men maakt twee volledig in elkaar passende bekertjes of kelken. Aan de buitenwand van het binnenste deel wordt een in goudfolie vervaardigde voorstelling aangebracht. Daarna wordt het buitenste deel er zó over geschoven, dat het geheel waterdicht afgesloten wordt tegen de overlappende rand van het binnenste deel. Mij was onbekend welke lijm er destijds gebruikt werd. Maar van een aantal deskundigen heb ik begrepen dat waarschijnlijk waterglas gebruikt is. Helemaal zeker is het niet, maar er zijn voldoende gave exemplaren overgebleven om te kunnen vaststellen dat het werkt. Een andere vorm is een beker of schaal te maken met een flensvormige dikke bodem. In de holte wordt de in goudfolie vervaardigde voorstelling gepast. De bodem wordt daarna afgesloten met een op maat gemaakte glasschijf.

Above: Glass beaker with Cobalt Trailing, Central European, 1275-1325. From a burial mound, Caucasus.

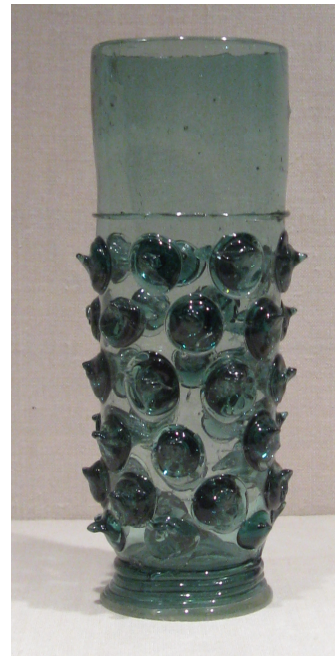
Above left: Four glass beakers in Waldglas, Central Europe, 1275-1325.

Left: Glass Drinking Bowl with fish scale pattern. Venetian, 1475-1600.

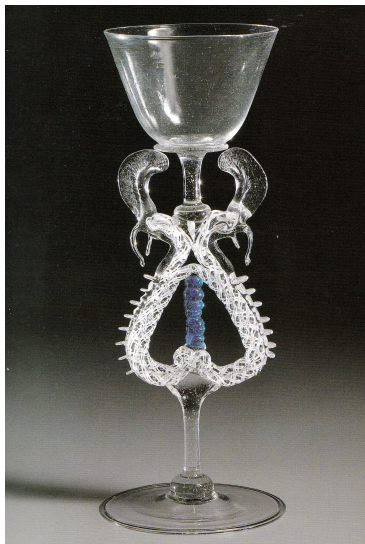

De museumcollectie omvat verder veel Egyptisch, Romeins en Syrisch glas. Er zijn natuurlijk ook vroege en latere Waldglas glazen en bekers uit Duitsland en de Nederlanden. En ook het vergelijkbare 'verre de fougère' uit Frankrijk, waarbij de as van varens gebruikt is bij de bereiding van de glasmassa, ontbreekt niet. Een bijzonder glas is een vroege roemer waarvan op de kelk het gehele stroomgebied van de Rijn is gegraveerd. Ik ken maar een enkel glas waarop een kaart is afgebeeld, maar zo'n uitvoerige voorstelling met stromen, steden en hun namen is zeer zeldzaam. Helaas biedt het museum over de herkomst van de roemer weinig informatie.

Right: Exceptional tall Glass Beaker (Stangenglas), with sharp pointy spikes projected in the glass. Germany about 1550.

Opvallend zijn verder de 18^e eeuwse veelkleurige glazen figuurtjes uit Nevers, Frankrijk, die meestal onderdeel vormen van grote voorstellingen met gebouwen, bomen en dieren. Na het huwelijk van de hertog van Mantua met de hertogin van Nevers in 1566 komen glasblazers uit Altare, Italië, naar Nevers, dat een belangrijk glascentrum wordt. Onder hen zijn 'émaillleurs', gespecialiseerd in het werken voor de lamp. Daarbij worden veelkleurige glasstaafjes met behulp van een gasvlam aan één gesmolten tot figuren, ed. Veel van de in Frankrijk en Italië geliefde Kerstvoorstellingen of Santons zijn ooit gemaakt in Nevers, dat nog steeds z'n naam aan deze figuurtjes en voorstellingen leent (14). En tenslotte is er een grote collectie Venetiaanse of facon de Venise glazen te zien, deels uit de 16^e en 17^e eeuw en deels uit de Historismusperiode uit Duitsland of Bohemen van de late 19^e eeuw. Bij sommige ervan worden terecht beide dateringen als mogelijkheid vermeld, want de 19^e eeuwse glasblazers maken soms verbluffend 'echte' 17^e eeuwse glazen. Deze zijn niet bedoeld als namaak, al zullen veel ervan later als 17^e eeuwse glas in museale of particuliere collecties terecht zijn gekomen. Natuurlijk heeft het Metropolitan ook glas uit de 19^e eeuw met namen als Louis Comfort Tiffany en anderen. Daar hoop ik een andere keer uitvoeriger over te schrijven.

Als annex van het Metropolitan biedt **The Cloisters** vooral exterieurs, interieurs en voorwerpen uit veel, geheel of gedeeltelijk uit Europa weggekochte, oude gebouwen als kloosters, kerken en kastelen. Tot mijn verbazing zien we de gehele kloosterrondgang van het Franse klooster in St. Guilhem-le-Désert, dat we jaren terug hebben bezocht. Althans we hebben toen gezien wat er, na de verhuizing naar NY, van de kloosterruïne is overgebleven. Ik weet niet of ik dat positief moet beoordelen als behoud van oude cultuurschatten of negatief als cultuur-imperialisme. Of is cultuur zó universeel en gebiedsoverstijgend, dat het niet uitmaakt wáár het behouden blijft, als het maar goed blijft behouden? Maar verliest een voorwerp niet wat essentieels als het uit z'n historische context naar elders wordt verplaatst? Voor verzamelaars is dat een interessante vraag, lijkt me. Uiteindelijk komen al onze stukken uit het Midden-Oosten, Italië, Duitsland, Engeland en andere landen, al dan niet uit de grond opgegraven.

Above: Drinking horn in multicoloured glass, Venice, 16th Century, collection The Cloisters.

In één van de zalen van de Cloisters ontdek ik een aantal vroege Waldglas voorwerpen, waaronder een 15e eeuwse Duitse Waldglas beker, Krautstrunk genoemd omdat hij lijkt op de stonk van een spruitjesplant. Deze is met een waszegel afgedekt en is als relikwiehouder gebruikt. De reden dat juist die bekers daarvoor vaak worden gebruikt, zal hun stevige bouw wel zijn, hoewel dat voor de meeste bekers kan opgaan. Overigens is zo'n relikwiehouders een

geliefkoosd object voor vervalsing. Mogelijk komt dat omdat de gedateerde waszegels zo'n betrouwbare 'echte' indruk maken. Het lijkt of de laatste jaren het aantal relikwiehoudende Krautstrunken toeneemt. Op Ebay heb ik een aantal zien voorbijkomen, waarbij ik gelukkig de verleiding om te bieden heb kunnen weerstaan. Birgit en Dieter Schaich tonen in hun boek enkele recent gemaakte exemplaren (16).

Er moeten in New York antiquairs zijn met interessante glazen, maar ik heb ze niet kunnen vinden. Deels komt dat door tijdgebrek: er is zoveel te zien in een betrekkelijk korte tijd. Deels begrijp ik dat de lage USD er voor zorgt dat veel antiquairs hun spullen liever in Europa aanbieden. En helaas stellen de in veel gidsen aangeprezen brocante markten weinig voor.

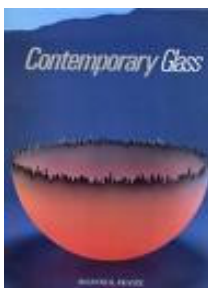
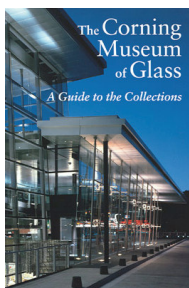
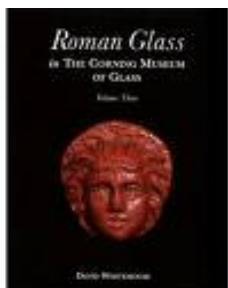
Na een ruime week NYC, veel te kort maar genoeg voor een eerste keer, gaan we voor onze tweede week naar upstate NY. Het landschap lijkt op de Ardennen, maar is minder bevolkt en gevarieerder bebost. We rijden in 5 uur naar **Corning**, 'in the heart of the Fingerlakes Wine Country'. Rustige wegen, maar toch blijft de speedlimit 65 miles/hour, wat in zo'n groot land niet veel is. Al ruim voor we Corning bereiken, roepen de billboards langs de weg ons naar het museum 'Fun for the whole family, kids and teens free!'. Het duurt gelukkig nog even tot de zomervacantie, dus met de drukte valt het nog wel mee.

Volgens afspraak ontmoeten we in de museumlobby Clarence (Red) en Agnes Matthews. Met hem heb ik tot dan alleen emailcontact gehad via zijn website www.bottlemysteries.com en Ebay. Hij is in de 80, heeft over de gehele wereld als metallurgisch ingenieur bij glasfabrieken gewerkt, overwintert in Florida en woont 's zomers in de boerderij waar hij opgroeide, in de buurt van Corning. Het grootste deel van Clarence's collectie flessen staat in Florida, maar wat ik later in zijn boerderij aantref is de moeite al waard. Hij is vooral geïnteresseerd in de productiemethode van flessen en publiceert er over. (17). Direct krijg ik dan ook een artikel in de hand gedrukt waarin hij onder meer een van mij gekochte fles analyseert op bijzondere vormnaden.

THE CORNING MUSEUM OF GLASS was founded in 1950 by the Houghton family, founders and owners of the Corning Glassworks, specialized in technical glass and ovenware.

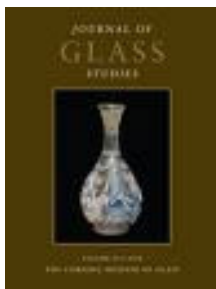

The museum opened its doors in 1951 with a collection of 2000 objects and a small staff. In 1972 the collection had grown to 13.000 objects but in that same year the nearby Chemung river flooded the area, damaging 528 irreplaceable glass objects and a large part of the library. In 1978 an enlargement of the museum was build with a raised floor to avoid future damage from flooding. In 1996 an additional extension was build, an investment of 65 million dollars, followed, in 2001, by another extension. Today, The Corning Museum of Glass is the largest of its kind in the world.

With 45.000 objects it covers more than 3.500 years of history of glass. The library houses 300.000 books in forty languages. A project is under way to collect historical glass making equipment and machinery. Each year, The Museum publishes the prestigious magazine *Journal of Glass Studies* as well as beautiful catalogues on the occasion of major glass exhibitions. (J.S.)

THE CORNING MUSEUM OF GLASS.

In 1950 besloot de familie Houghton, eigenaars van de door hen in 1860 gestichte Corning glasfabriek, tot het inrichten van een glasmuseum. Dat opende zijn deuren in 1951 in een gebouw, ontworpen door de architecten Harrison en Abramovitz en met een collectie van 2000 voorwerpen. In 1972 waren dat er al 13.000. In datzelfde jaar trad als gevolg van overvloedige regen de nabijgelegen Chemung rivier buiten haar oevers en de overstroming beschadigde behalve 528 onvervangbare glasobjecten ook grote delen van de inmiddels opgebouwde bibliotheek. Met groot geduld werden die door de toen nog bescheiden staf gerestaureerd en de bladen van de documenten blad voor blad gedroogd.

In 1978 kwam een uitbreiding van het gebouw tot stand met de voor dit museum zo typische verhoogde vloeren waardoor toekomstige waterschade moet worden voorkomen. In 1996 werd 65 miljoen dollar gestoken in een nieuwe uitbreiding, in 2001 gevolgd door opnieuw een uitbreiding waarbij waar maar mogelijk gebruik gemaakt werd van glas. De gouden jaren van ruime sponsoring waren daarmee voorbij. De Corning glasfabriek, producent van o.a. winstgevend technisch glas en vuurvast ovenmateriaal, trok zich terug. Het museum is nu onder de hoede van het Metropolitan Museum of Art in de stad New York en heeft een sterk teruggesnoeid aanschafbudget.

Het is thans het grootste museum ter wereld op haar gebied met meer dan 45.000 voorwerpen die voor ongeveer 45% permanent te zien zijn. De collectie bestrijkt 3.500 jaar glasgeschiedenis.

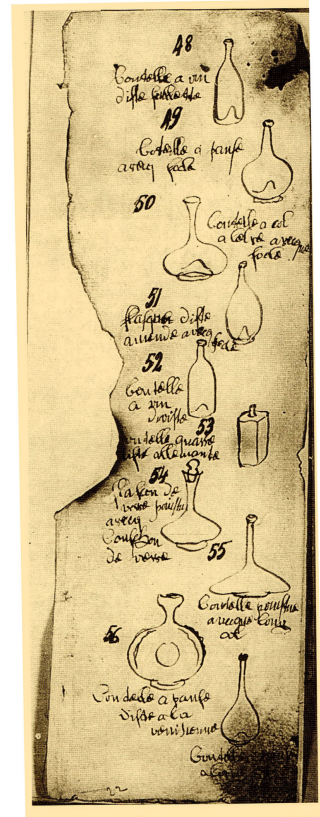
De bibliotheek, onder leiding van Gail Barham, is de meest uitgebreide ter wereld met 300.000 titels in veertig talen, waaronder de boeken van Willy van den Bossche en Johan Soetens. Zij is ondergebracht in een gebouw van twee verdiepingen. Deze bibliotheek heeft de missie om alles te bevatten op het gebied van glas en de productie daarvan. Hier vindt men onder andere een kopie van de oudste, overigens door brand beschadigde, flessencatalogus ter wereld, die

van de Belgische glashuizen Colinet uit 1550. De originaliteit hiervan staat inmiddels ter discussie. Aan het museum verbonden zijn de Steuben Glassworks waar glasobjecten worden vervaardigd en opleidingen worden verzorgd.

Inmiddels is met steun van de betrokken industrie een hal gereed gekomen waarin de technische ontwikkelingen binnen de glasindustrie wordt gedemonstreerd. Vooral de presentatie van de vlakglasindustrie is spectaculair en met de demonstratie van hoe een laptopruitje wordt gemaakt zou men een fysica-les kunnen vullen. De flessenproductie is helaas wat armetierig

vertegenwoordigd. Behalve een kopie van de eerste vorm van Arbogast, uitvinder van het principe om flessen machinaal te maken en een kort filmfragment waarop Michael Owens te zien is, valt er weinig te beleven. Een aantal jaren geleden is een project gestart om oude productie machines een museale bestemming te geven. Peter Drobni, de coördinator, bezocht onder andere de historische machine collectie in het bezoekerscentrum van de Schiedamse glasfabriek met gretige ogen. Daar staan immers enkele van de laatst overgebleven onderdelen van een originele Owens machine opgesteld. Het Corning Museum of Glass geeft ieder jaar de *Journal of Glass Studies* uit, een uitgave die voor \$ 40,- te verkrijgen is en publiceert bij de speciale tentoonstellingen fraaie catalogi.

Jaarlijks bezoeken ruim 300.000 mensen dit voor veel Amerikanen toch wat afgelegen museum in het noorden van de staat New York. Voor de ware liefhebber is het echter meer dan de moeite waard deze bedevaart naar het Mekka van het glas te ondernemen. (J.S.)

*Boven: Frederik Carter: Blue Aurene Group, Steuben Glass Works, 1905-1930
Midden: Lacy Glass, New England and Pittsburgh, 1850.*

temperatures voor nodig, die mogelijk werden door met steenkool te stoken. Deze techniek maakte goedkope massaproductie mogelijk. Wel verdween het artistieke aspect van het handwerk en verloren de patronen na veelvuldig gebruik van de vorm hun scherpte. Daar staat tegenover dat een grotere groep consumenten zich bewerkte glas van goede kwaliteit kon veroorloven. Geen wonder dat het zogenaamde 'Lacy glass' in korte tijd zeer populair werd. De naam slaat op de vaak zeer fijne op kant gelijkende patronen in het glas. Deze boden ook de mogelijkheid om de aanwezige drie vormnaden op het glas te verdoezelen (19). Het gebruik van de driedelige vorm maakte natuurlijk ook de massaproductie van de flessen met behakking mogelijk. Een bekend voorbeeld zijn de platte zakflacons of 'whisky-flasks' met hun typerende behakking van het Amerikaanse wapen en/of een patriottisch portret. Ik las dat het eerste gebruik daarvan zou liggen bij het officieren-corps uit de Burgeroorlog (1861-1865). Maar al uit 1810 is een flesje bekend met de behakking van een hoorn des overvloeds, 'Conn' (Connecticut) en 'J.P.F' (Jeremiah P. Forster, eigenaar van de Pitkin Glassworks). Daarnaast kennen we natuurlijk de talloze flessen en flacons voor medicinaal gebruik of de kwakzalverflesjes, die ook al uit de eerste helft van de 19e eeuw stammen. Eén van de meest kenmerkend Amerikaanse vroege glasvormen zijn de suikerpotten met hun vaak fraai bewerkte deksels, die ik in Europa nooit ben tegengekomen.

Vroeg 19e eeuws Amerikaans glaswerk, in blauw-groen (flessen?)glas. De bovenste groep is in New York en New Jersey vrij-geblazen en heeft een voor die tijd en herkomst typische versiering met een 'lily pad' (waterlelie blad) motief en een gewonden glasdraad. De herkomst van de onderste groep is minder duidelijk, maar ook deze zijn begin 19^e eeuws. Voor de rechtsdraaiende golvende versiering zijn deze deels in een mal geblazen en daarna vrij afgewerkt en versierd. Ook de deksel van de suikerpot in het midden is deels mal-geblazen.

De kern van de collectie van het Corning museum staat in de Collection Gallery met vaste en wisselende exposities van glas vanaf het eerste begin rond 3000 BC. tot het moderne Studio Glass, mooi ruim opgesteld en uitgelicht. En alles heeft een goede toelichting gekregen, die bij andere musea wel eens ontbreekt. Onderdeel van de kerncollectie is de Jerome and Lucille Strauss Study Gallery. Deze beslaat 80 vitrines met 7000 á 8000 glazen, flessen en andere gebruiksvoorwerpen, uit Europa en de VS, uit verschillende perioden. Helaas is dit deel van de collectie overvol opgesteld en wordt er slechts hier en daar wat toelichting gegeven. Later begrijp ik dat nog maar een klein deel gecatalogiseerd is en dat er nog wel eens 'vondsten' worden gedaan.

Hoewel in een ander gebouw, behoort ook de Carder Gallery tot de kerncollectie met het werk van Frederick Carder (1863-1963), een ontwerper en vormgever (19). Hij is in Engeland geboren en werkte tot 1903 in de Engelse glasindustrie. Daarna ging hij naar de VS. en werd de stichter van de Steuben Glass Works in Corning. Na zijn pensionering in 1932 werkte Carder door in zijn studio tot enkele maanden voor zijn dood in 1963. Corning heeft veel glas van Amerikaanse herkomst, vanaf het begin in de 18^e eeuw, de 19^e eeuw, via Carder en Tiffany tot modern 20^e eeuws Studio glas. Zeer Amerikaans is het 'three leaf-mold' glas, waarmee de Amerikaanse glasindustrie rond 1820 begon te werken. Kort samengevat werd dit geperst in een vorm bestaande uit drie verticale delen die het gehele voorwerp omsloot. Dat was een revolutionaire verbetering van de van oudsher bekende techniek van 'dip moulding'. Om het glas volledig in zo'n driedelige vorm te kunnen afvormen moest het vloeibaarder zijn dan voorheen. Daar waren hogere

De vaste opstelling loopt vanaf vroeg glas uit het Midden-Oosten, Egypte en Griekenland. Dan gaat het via vroegmiddeleeuws glas, 14e - 16e eeuwse Waldglas en Verre de Fougère naar het 15e - 16e eeuwse Cristallo glas uit Venetië. Vandaar naar het 16e - 17e eeuwse Venetiaanse glas uit de landen van west Europa, het 17e - 19e eeuwse Engelse loodglas en het Duitse en Boheemse glas. Rond het midden van de 19e eeuw maakte de technische ontwikkeling het gebruik van nieuwe glassoorten en kleuren mogelijk.

Ook toont de Corning Gallery glas uit landen als China, Japan en India en uit de Islamitisch landen.

Hierbij een kleine foto-impresie van deze collectie.

Above: Sand core glass, 5th Century B.C.

Clockwise: Collection of Roman Unguentaria, 1st Century A.D.

Two Persian bowls, 11th Century .

Persian(Sasanian) bowl, 7th Century

Persian sprinkle bottles, 18th-19th Century

German email-decorated glassware, 17th and 18th Century

Three Venetian goblets, 16th Century

Venetian Oil lamp, 15th Century

*Red cased Vase, Cameo work through wheel-cutting China, reign of Emperor Qianlong (1736-1795).
Enamelled and gilded vase, Damascus 1320-1330. The décor is the repeated inscription 'The Wise'.
Two "Albarelli" apothecary jars, Venice, 17th Century.*

Bekend is dat glas niet alleen 'man-made' is, maar ook in natuurlijke vorm voorkomt. Ik wist van het bestaan van obsidiaan, vulkanisch glas en ook dat de Azteken dat door de scherpe randen hebben gebruikt als mes. Maar hier zie ik tot dusver onbekende typen natuurlijk glas. Zelfs puimsteen blijkt

een vulkanisch glas te zijn. Fulguriet ontstaat als de bliksem in zand slaat. En Tektiet blijft over van een inslaande meteoriet en is dus van buitenaardse oorsprong. Interessant zijn enkele 'onbreekbare' bekers, zeer dikwandige 17^e eeuwse bekers in Waldglas uit Duitsland. Ze zijn vaak voorzien van een diamantgraving met de tekst "Trinck mich aus und würff mich nieder" / heb mich auf so füll mich wider", hetgeen de bijnaam wel verklaart. Gelukkig zijn maar weinig bekers op hun breekbaarheid getest, want er is een ruim aantal bewaard gebleven. Om de gang door het museum af te ronden, bezoek ik één van de drie Hot Glass Shows waar doorlopend voor het publiek glas wordt geblazen, de professionele studio voor het maken en bewerken van kunstglas, het **Innovation Center** waar alle mogelijke actuele toepassingen van glas worden getoond. In een ander gebouw is de Rakow Research Library gehuisvest en de Studio met ateliers voor kunstenaars, de Carder Gallery en het instituut voor cursussen.

De boekwinkel binnen de uitgebreide museumwinkel heeft veel bijzondere glasboeken. Gelukkig zorgt Corning ook voor het vervoer om m'n aankopen thuis te brengen.

Een afsluitende opmerking: vanzelfsprekend zijn er veel Amerikaanse 19^e eeuwse press-glass flasks met diverse teksten. Maar ik zag weinig 17^e en 18^e eeuwse flessen. Ik kan me niet voorstellen dat die allemaal in de depots zouden staan?

Terug rijden we een paar dagen via de kleinere wegen van upstate New York in een glooiend en bebost landschap. Onderweg veel kleine stadjes, waar de recessie hard heeft toegeslagen: dichtgetimmerde winkels in Main street. Veel antiek & brocante zaken blijken gesloten en die wél open zijn bieden vooral 20e eeuwse spullen. Toch weet ik wat leuke flesjes en boeken op de kop te tikken.

De natuur van de Catskill Mountains vergoedt veel: heuvels, bossen, meren, veel dieren en weinig mensen. We overnachten er in Woodstock, 40 jaar te laat natuurlijk, maar toch!

Dichter bij de Hudson Valley wordt de oud-Hollandse invloed sterker benadrukt: veel Hollandse plaatsnamen en eigen namen. In dorpjes als New Paltz of Hurley is het al 'Dutch' wat de klok slaat. Op de kaart zien we ook 'Rotterdam' en 'Amsterdam', maar die liggen buiten onze route.

Hurley was in de tijd van de Amerikaanse revolutie even de hoofdstad van de staat New York. Op de vlucht voor de Engelsen heeft de Senaat er een paar dagen vergaderd. In de schuur van het ‘van Deusen house’ waar toen vergaderd werd, vinden we eindelijk een betere antiekzaak. Er is mooi glas, waarvan er maar een paar in het vliegtuig met ons mee kunnen gaan. Het huis heeft een Hollandse kern uit de 17^e eeuw en is in de 18^e eeuw verder uitgebouwd. Als duidelijk wordt dat wij ‘Dutch’ zijn, hebben we contact. De eigenaresse laat ons met trots haar gerestaureerde en antiek ingerichte huis zien met voor ons zeer herkenbare elementen. We begrijpen dat het onderhoud van zo’n gebouw niet eenvoudig is, zeker niet omdat men geen monumentensubsidies kent. Op een 18^e eeuwse kast, gemaakt in 1730 in Kingston, NY zie ik interessante flessen, die helaas die niet te koop zijn. Ik noem de website van de Oude Flesch om die flessen te kunnen determineren en krijg een mooie foto. De laatste dagen rijden we langs de Hudson met 19^e eeuwse buitenverblijven van rijke families, vol met kunst in een parkachtige omgeving. De Vanderbilt mansion en het huis van President Franklin D. Roosevelt met een bibliotheek, zoals elke president die ter ere van zichzelf heeft laten neerzetten, zijn nu van de National Park Service. Dichter bij NYC wordt het voller en drukker, en helaas lelijker. Newark International Airport is saai als alle vliegvelden en zo is ook de

nachtvlucht terug.

Het Museum of the City of New York wijdde een tentoonstelling aan de Nederlandse kolonisatie van Nieuw Holland, ruwweg de huidige staat New York en delen van New Jersey en Connecticut met veel prenten, schilderijen, Peter Stuyvesant en bewaarde gebruiksvoorwerpen. Eén daarvan is een uit een graf van een Iroqui indiaan tevoorschijn gekomen sieraad, gemaakt van een koperen ketting waaraan de voet en de stam van een klein roemertje is bevestigd. Hoewel kapot heeft dit roemertje kennelijk voor de bezitter genoeg waarde gehad om mee te pronken en in het graf mee te nemen. In 1995 is dit sieraad al eens in Museum Boijmans van Beuningen getoond bij de tentoonstelling ‘One man’s trash is another man’s treasure’.

1. Russell Shorto: The Island at the Center of the World: The Epic Story of Dutch Manhattan and the Forgotten Colony that Shaped America (2004, ISBN0-385-50349-0)
2. N. Hudson Moore: European and American Glass, 1924, p. 210
3. William Irving Paulding: The History of the City of New York, 1853
4. George S. and Helen McKearin: American Glass, New York 1948, p. 67, ISBN 0-517-00111X
5. Helen and George S. McKearin: 200 Years of American Blown Glass, New York 1950, p.6
6. Beide glashuizen zijn gedocumenteerd. Het eerste is in 1609 met de kolonie ten onder gegaan. Het tweede glashuis uit 1622 heeft enige tijd geproduceerd.
7. Nrs 1905-454, -455, -456 en 1906-190: Four fragments of Window Glass, Two fragments of Glass, Beads and a fragment of a Bottle; all 1621-1625 Jamestown, from the site of the glasshouse.
8. William W. Campbell: The life and writings of DeWitt Clinton. NY 1849, p. 191
9. Johan Soetens: In glas verpakt. Amsterdam 2001
10. American Glass from the pages of *Antiques*, Princeton 1974, SBN 87861-067-7. Malcolm Watkins, Marshall Davidson: Foreign influences in American glass, pp. 83-87
11. idem. Harry H. White: Migrations of early glassworkers, pp. 97-99
12. Dwight P. Lanmon, David B. Whitehouse: Glass in the Lehman collection, New York 1993, ISBN 0-87099-678-9
13. Deze laatste naam niet te verwarren met het Sandwichglas dat in de 19^e eeuw door de Boston Sandwich Company gemaakt werd.
14. E. Marianne Stern: Römisches, Byzantinisches und Frühmittelalterliches Glas, Sammlung Ernesto Wolf; Ostfildern-Ruit 2001, p. 139-140, ISBN 3-7757-9041-1.
15. Zie www.gralon.net/tourisme/a-visiter/info-musee-de-saussey-saussey-17560.htm voor een grote collectie van deze santons in de Manoir de Saussey in Normandië. Ook Lauscha in Thüringen is bekend om het werken voor de lamp.
16. Dieter Schaich, Erwin Baumgartner: Reine Formsache. München 2007, pp. 324 en 326
17. Zie DOF nr. 107 voor Clarence’s uitvoerige commentaar op een door Harry Wagter bij Ebay aangeboden fles.
18. Paul Gardner: Frederick Carder; Portrait of a Glassmaker, Corning 1985, ISBN 0-87290-111-419. Richard Carter Barret: Collectors Handbook of Blown end Pressed American Glass, Bennington Museum, Vermont 1971.

Mold-blown flask with American eagle. Probably Union Glass Company, Philadelphia. Collection Corning Museum of Glass.

UNCLE SAM'S DELIGHT

De USA was in de 19^e eeuw een grote markt voor Hollandse jenever. Veel fabrikanten gebruikten etiketten met voorstellingen die de Amerikanen vertrouwd waren zoals de typisch Amerikaanse Cardinal vogel. Rob van Winkle, hier links afgebeeld op een Nolet etiket was een hoofdfiguur uit een boekje uit 1819 van Washinton Irving (17893-1859) over de nazaat van een vroege Hollandse kolonist dat in Amerika erg populair was. Ook o.a. Daniël Visser voerde het merk Rip van Winkle
Bron: Jenevermuseum Schiedam en tijdschrift Scyedam, augustus 1992.

Veel van van de oude jeneveretiketten uit het archief van het Schiedamse Jenevermuseum en in veel privé verzamelingen waren duidelijk bedoeld om gebruikt te worden op kelderflessen: vanouds de traditionale verpakking voor jenever. Er zijn honderdduizenden van deze flessen naar Amerika verscheept en geen rechtgeaarde verzamelaar daar zal het willen stellen zonder een aantal in zijn collectie. De populariteit van dit model bracht natuurlijk ook een productie op gang ten behoeve van plaatselijke distillateurs. Deze zijn gemakkelijk te herkennen voor zover ze afwijken in model en halsverloop of gemaakt zijn in de voor oude Amerikaanse flessen typische kleuren als aquamarijn, geel-achtig bruin of aubergine. Ontbreken deze kenmerken dan wordt het moeilijk. Nog in 1902 en 1914 vermeldde de catalogus van Owens Illinois 'case bottles in either domestic flint or imported color'. Voor dat laatste werden misschien de flessen geïmporteerd. Amerikaanse kelderflessen blijven daarom een schaars goed. Ook al vermeldt de Owens catalogus dat men beschikt over 'plate molds from which lettered bottles can be furnished' menen kenners dat er toch niet meer dan tien tot twintig modellen met naam bestaan. Daarvan heeft de redactie er een drietal weten te achterhalen en Peter Vermeulen toverde de vierde uit zijn verzameling te voorschijn. (J.S.)

Left: Two examples of Wheaton Straubmuller Elixir 'Tree of Life since 1880'. The inscription on the back reads: 'Nectar the Golden Life. Health and Vitality'. American Bitters generally had a very high alcoholic content but was popular as a cure for almost anything. Top Right: Two sides of 'Juniper Leaf Gin, Ruhl & Co. Philada.' Photo courtesy of John Pastor, American Glass Gallery, New Hudson, MI.

KELDERFLESSEN VOOR AMERIKA

Peter Vermeulen

In mijn verzameling antieke gebruiks flessen heb ik zo'n 650 kelderflessen waarvan ca 100, dus ongeveer 16% in de USA zijn gevonden. Amerika is een belangrijke vindplaats voor jeneverflessen. Daarnaast bezit ik nog een stuk of dertig losse exportetiketten voor de USA. Het zou te ver voeren alle distilleerderijen, die naar de USA exporteerden te behandelen. Hier volgt een kleine selectie.

Met het verzamelen van antieke gebruiks flessen ben ik begonnen tijdens mijn verblijf in Suriname (1967-1970). Een kelderfles, die ik daar niet te pakken kreeg, was die met behakking "A. VAN PRAAG & Co's SURINAM GIN". Van Praag was een joods handelshuis in Paramaribo, dat in Nederland zijn flessen liet blazen en liet vullen met jenever. Door welke distilleerderij weet ik niet. Toevallig had ik in een oude Surinaamse publicatie gelezen, dat Van Praag ook

exporteerde naar Boston (U.S.A.). In 1973 kreeg ik de bijbel in handen voor de toenmalige flessenverzamelaar "The illustrated Guide to COLLECTING BOTTLES" van Cecil Munsey in handen (New York, 1970). Via de auteur kwam ik vervolgens aan het adres van de Boston Bottle Collectors Club. Ik heb toen een advertentie in hun clubblaadje laten zetten: wie heeft een Van Praag case gin te koop? En ja hoor: meteen een positieve reactie. De koop werd gesloten en sindsdien heb ik dus deze zeldzame fles.

In **WEEESP** werd gedurende drie eeuwen jenever gestookt (1580-1880) en een groot deel der beroepsbevolking verdiende daar het dagelijks brood mee. Het was het centrum van de jeneverindustrie, voordat Schiedam als productiecentrum opkwam. Het water was er zuiver en in het nabijgelegen Amsterdam werden de branderijen steeds minder getolereerd vanwege het brandgevaar en de milieuvervuiling.

De jeneverexport vanuit Weesp vond plaats naar Noord- en Zuid-Amerika, Oost- en West-Indië, de kust van Guinee, de Baltische staten en de landen rondom de Middellandse Zee.

Een van de belangrijkste Weesper distillateurs was Bohlen & Cie. Via de Amerikaanse tak van de familie (John Bohlen met zijn bedrijf Bohl-Bohlen te Philadelphia) bestond een belangrijke brandewijn, jenever- en likeurexport naar de U.S.A. Ik heb nog nooit een antieke glazen (kelder)fles uit Weesp aangetroffen maar ook de oude stenen kruiken zijn zeldzaam. Pas na 35 jaar verzamelen heb ik er een kunnen verwerven Het is een witgrijze kruik met oor, gevonden in de USA, 28cm, 1,30 liter. Het blindstempel in een blauwgroene rechthoek luidt "R.G – S WEEESP" (= Rittenberg & Gebrs Schimmel) rondom een anker.

WYNAND FOCKINK exporteerde vooral likeur naar de USA. Veel zorgen baarden de voortdurend stijgende invoerbelastingen, die in de 19^e eeuw werden opgelegd uit protectionistische overwegingen. Van 1904 tot 1907 legde de USA zelfs meer importbelasting op aan Nederlandse likeuren dan aan die uit andere landen. De Amsterdamse likeuren, zoals die van WF, waren van excellente kwaliteit, maar zij waren ook duurder dan de meeste likeuren van buiten de stad Amsterdam.

Hun aandeel in de nationale likeurexport daalde daardoor van 86% in 1870 naar 45% in 1910. Ik heb een kelderfles met rood/zwart etiket geïmporteerd door FCG Importers, New York: **D' Gekroonde Wildeman Wijnand FOCKINK Amsterdam Best SCHIEDAMMER Genever bottled 1933 distilled 1933**".

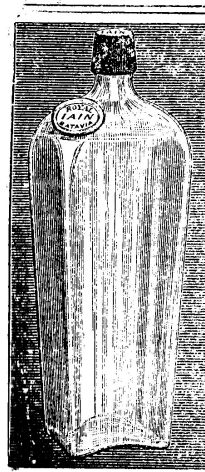
I.A.I. NOLET

Een van de oudste nog bestaande bedrijven in Nederland is zonder meer de distilleerderij van Nolet (sedert 1691) "De Dubbele Adelaar", genoemd naar gelijknamige branderij uit 1862. Voor de export naar de USA gebruikte Nolet vooral de naam "Imperial Eagle Gin".

Uit kostenoverwegingen werd in 1917 een distilleerderij annex mouterij gebouwd in Baltimore, waar men het merk "**Uncle Sams Delight Schiedam Gin**" voerde. De afbeelding toonde een magere Uncle Sam toestend met een glas jenever met een dikke Hollander. Maar helaas werd het bedrijf al spoedig gesloten vanwege de drooglegging (Prohibition Act) in de periode 1920 – 1924..

Eén van de 19e eeuwse Nolet merken was "IAIN ROYAL BATAVIA GIN". De jenever werd verkocht in grote donkere kelderflessen met een cachet. Zij waren vooral bestemd voor de export naar Nederlandsch Oost Indië.

Merkwaardigerwijze begon Nolet jenever naar de USA te exporteren in kelderflessen met het zelfde cachet, echter van helder glas. Zij werden verscheept in blauwe kelders (kisten) van ieder 15 grote flessen (1,67 liter). Importeur hiervan was de firma "Charles Meinecke & Co", 314 Sacramento St., San Francisco.

To Whom It May Concern!

The undersigned beg to inform the trade and the public that the Trade-Marks and Names of J

IAIN ROYAL BATAVIA GIN

Are duly registered, including their claims as parts of said Trade-Marks and Names:

1. The size and shape of the bottles of white, transparent glass.
 2. The raised Trade-Mark Seal, in white, transparent glass, on one of the shoulders of each bottle.
 3. The novel and peculiar capsules bearing the trade mark and covering the mouth and neck of each bottle.
 4. The blue cases and their shape and size, holding fifteen large bottles each.
 5. The peculiar marks and names on each of said cases.
- As peculiar, novel and original Trade-Marks and Names, and as their exclusive property, and they will promptly prosecute all infringements on said Trade-Marks and Names by colorable imitations or counterfeit, whether imported or put up in the United States.

CHARLES MEINECKE & CO.,
SOLE AGENTS AND IMPORTERS,
314 Sacramento St., San Francisco.

In mijn verzameling heb ik drie verschillende kelderflessen met een cachet "PALMBOOM C.MEYER & Co SCHIEDAM" rondom een palmboom. Het merk *Palmboom* werd sedert ca 1860 door Meyer gevoerd. Het merkwaardige is, dat ze alle drie op Hawaï gevonden zijn. Uit informatie van het Hawaï Bottle Museum in Honokaa bleek mij, dat Meyer kennelijk de Nederlandse walvisvloot in het Zuidpoolgebied van drank voorzag. De gevangen walvissen werd voor de rede van Hawaï schoongemaakt. De overboord geworpen flessen spoelden aan en werden door de bevolking hergebruikt. Er vond ook ruilhandel plaats met de Nederlandse walvisvaarders, waarbij de flessen Palmboom jenever gretig aftrek vonden. Noemenswaardig is de lichtpaarse (amethyst) kelderfles, die ik bezit. Flessen zijn van nature lichtgroenig (aqua) door de aanwezigheid van ijzer in het gebruikte zand. Om het glas te ontkleuren werd bruinsteen (mangaanoxide) gebruikt. Neemt men echter teveel bruinsteen, dan kleurt het glas paarsig door de invloed van het zonlicht, wat op Hawaï uiteraard ruimschoots aanwezig is.

P. MELCHERS

Toen ik een kelderfles met cachet "NY" te pakken kreeg, dacht ik natuurlijk meteen aan New York en dat bleek uiteindelijk te kloppen. Vanwege de export naar Amerika werd door P. Melchers zijn in 1858 gebouwde branderij "New-York" genoemd met als gevolg dat de kelderflessen van het cachet "NY" werden voorzien. Van de merken, waaronder P. Melchers naar Amerika exporteerde wil ik nog noemen: Old Dutchman (een Hollander met lange pijp en jeneverglas) en Tiger Brand, geïmporteerd door "Lemcke & Dosche", New York.

J.J.W. MELCHERS. De meest bekende picturale kelderfles is ongetwijfeld die van J.J.W. Melchers met een staande man met een fles jenever in de ene hand en een wandelstok in de andere. Door het gebruik van houten mallen, moesten telkens opnieuw mannetjes uitgesneden worden en is er een range aan kleine verschillen ontstaan. Vooral in de U.S.A. - waar er veel naar werden geëxporteerd - zijn ze zeer gezocht. Behalve het mannetje was ook altijd de tekst "COSMOPOLIET J.J.MELCHERS Wz SCHIEDAM" op de fles aangebracht. Maar er was een slimme, vermoedelijk Hamburgse concurrent, die de flessen met het mannetje liet namaken en ze naar de USA en Panama (Canal Zone) exporteerde

VAN EMDEN POSTHOORN GIN

De National Distillery of Milwaukee bracht Van Emden Posthoorn Gin op de Amerikaanse markt. Waarschijnlijk heeft het bedrijf de rechten van Van Emden opgekocht. De jenever werd verkocht in kelderflessen. Ik heb een malgeblazen miniaturflesje van dit merk, afkomstig uit de voormalige Blaisse collectie.

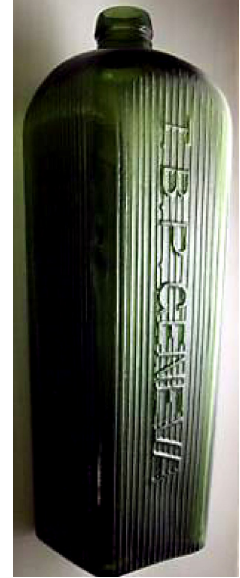

JOHN L. LINNENBRINK

Een in de USA zeer gewilde picturale kelderfles is die van Linnenbrink met behakking "THE OLIVE TREE JOHN L. LINNENBRINK SCHIEDAM" rondom een olijfboom.

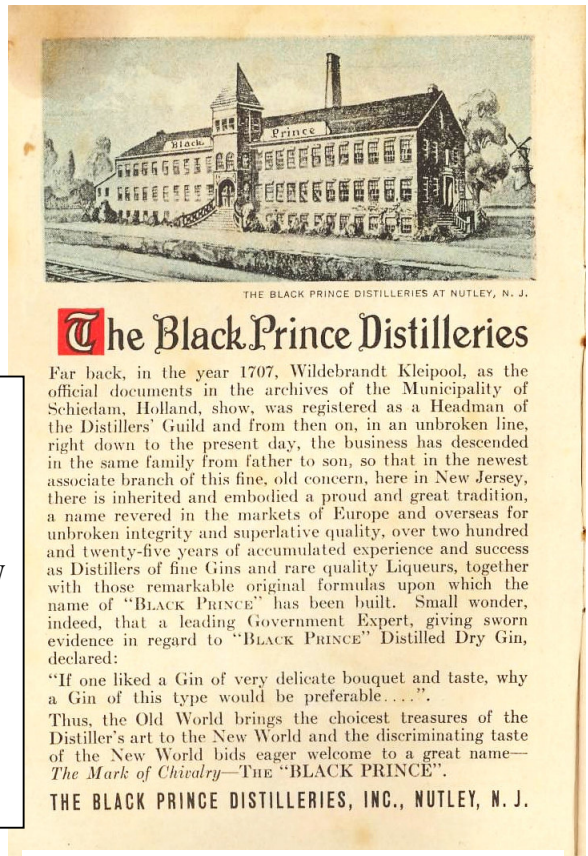
Er bestaat ook een Nederlandse (De Olijfboom) en een Spaanse (El Olivo) versie, maar tot dusver is van beide slechts één exemplaar bekend in de verzamelaarswereld.

(Voor uitvoerige informatie zie blad 112 pagina's 7 en 8).

RUTTEN'S DISTILLERY

was oorspronkelijk gevestigd in Maastricht (1864), later ook in Rotterdam en Schiedam. Overgenomen ± 1925 door A. Daalmeyer, Schiedam. Het bekendste merk was De Zwarte Ruiters (DZR). Speciaal voor de export naar de USA werd dit omgezet in The Black Prince (TBP). De picturale kelderflessen met dit merk zijn zeer gezocht.

Left: Two sides of an extremely rare American-made case bottle with embossing: VANDERVEER'S MEDICATED GIN end SCHIEDAM SCHNAPPS. On the third side: O R REAL. Collection Peter Vermeulen.

Above: page from a promotional booklet, Black Prince Distilleries, Nutley, New Jersey. Courtesy of Henk Hettinga.

Op het jeneveretiket staat 'Leiden Holland' maar Schiedammers kennen het bedrijf van Wanders nog als stadgenoot: de tijd dat ze aan de Hagastraat, vlak bij grote buurman Nolet waren gevestigd. Wie thans het bedrijf bezoekt moet echter in Rotterdam zijn en kan maar beter van meet af aan alle gedachten aan historische panden, rustieke bruggen en stille watertjes los laten. Het pand van distilleerderij 'Onder de Boompjes' is een no-nonsense fabriek zonder franje, de enige bruggen zijn die over de Maas, kilometers naar het Oosten. Water is er overigens genoeg: dat van de bedrijvige Waalhaven waar de bovenbouw van zeeschepen uitsteekt boven de industriegebouwen en de hefkransen. Hier produceert A.H.Wanders B.V. jenevers en likeuren en vooral veel wodka voor de Amerikaanse markt.

De distilleerderij van A.H.Wanders was een familiebedrijf, voortgekomen uit een slijterij en was onder leiding van vader Wanders en zoon Tom vooral succesvol in het leveren van geïmporteerde Raki, wijn, bier en likeur aan de Turkse gemeenschap door geheel

Nederland. De zaak werd opgericht in 1954 in Rotterdam. In 1972 verhuisde men naar Schiedam en in 1981 werd de Leidse distilleerderij 'Onder de Boompjes' v/h firma C.T. Steffelaar overgenomen. Sindsdien wordt onder deze naam gewerkt. In 1997 werd de zaak verplaatst naar het huidige pand en is dus weer terug in de stad waar haar oorsprong ligt. In 2004 verwierf de huidige general manager, René Vriends, 80% van de aandelen.

Het bedrijf ontwikkelde zich tot leverancier van private labels hetgeen betekent dat de productie zich dynamisch moet opstellen ten opzichte van gevraagde soorten drank, de flesmodellen en de etikettering. Toen men in contact kwam met een Amerikaanse relatie, op zoek naar een wodka-producent, hoefde men dan ook niet lang na te denken. Het werd een product met de toepasselijke naam YES, afgevuld in een designfles van Italiaanse herkomst. Het product lifte mee op de trendy golf in Amerika waar in designflessen verpakte wodka twee- tot driemaal de standaardprijs bleken op te brengen. Volgens René Vriends bestaan er

vijf duizend merken wodka en komen er ieder maand net zo veel bij als er afvallen. Het lijkt aantrekkelijk, die luxe markt met dubbele en driedubbele prijzen maar je moet van goede huize komen om staande te blijven. Vandaar dat men er niet treurig om was in contact te komen met de extravagante zakenman Donald Trump die plannen had om met een eigen merk wodka op de markt te komen. Deze kleinzoon van Duitse immigranten nam na het doorlopen van de Wharton Business School deel in het familiebedrijf dat handelde in onroerend goed. Door een verlopen huurpand in Chicago met 60% leegstand te kopen en dat om te turnen in een pretentieuze flatgebouw met 100% bezetting maakte hij zijn eerste zes miljoen dollar winst. Er is over de man een boek te schrijven. Het bedrijf van zijn vader bouwde hij uit tot een imperium in onroerend goed, casino's, sport en transport. Vanaf 2003 had hij zijn eigen TV show met een honorarium van € 700.000,- In 2004 werd dat € 3.000.000,- en daarmee was hij de hoogst betaalde TV persoonlijkheid van Amerika. Toch werd niet alles goud wat hij aanraakte. Het Taj Mahal Casino, door hem gekocht van de familie Crosby, leidde hij naar

een faillissement, met zijn beide huwelijken liep het ook al niet goed af en de honderden miljoenen aan leningen begonnen als een molensteen om zijn nek te hangen. Uiteindelijk moest hij zich uit een aantal van zijn zaken terugtrekken maar hij blijft een nationale beroemdheid en arm is hij ook niet. Onder andere is hij de eigenaar van een miljoen vierkante meters van de duurste grond in Manhattan. In New York, Honolulu, Toronto en Chicago liet hij spectaculaire gebouwen neerzetten.

Onder het merk TRUMP wordt een lange reeks producten en diensten aangeboden van gebotteld ijswater tot biefstukken, van restaurants tot reisbureaux en van kleding tot wodka en daarmee zijn we weer terug bij ons onderwerp. Voor het ontwerp van de wodka fles tekende de grafisch ontwerper Milton Glazer (1929), die ook het bij iedereen bekende logo ‘I Love NY’ op zijn naam

Voor consumenten die de smaak van wodka al te neutraal vinden komen tegenwoordig variaties op de markt. De chique van het oorspronkele etiket wordt in dit geval niet geëvenaard.

heeft staan. Zijn werk wordt gekenmerkt door een directe, simpele stijl en het is opmerkelijk dat hij koos voor een moderne variatie van de al-oude Nederlandse kelderfles. Die is nooit helemaal weggeweest en wordt ook nu nog gebruikt door bedrijven als Rutton in Dordrecht en voor het afvullen van de ‘single malt jenever’ van het Schiedamse Jenevermuseum maar die flessen hebben nooit de familietrekken van hun 18^e eeuwse voorgangers losgelaten. Glazer maakte er een moderne, strakke fles van: een soort van glazen Trump Tower, aan drie zijden voorzien van een goudkleurige coating. Voor wie zijn gasten extra wil imponeren is er een uitvoering met 24 karaats bladgoud. U moet daar wel iets voor over hebben

natuurlijk.

Volgens general manager René Vriends heeft Trump wodka een bijzonder karakter omdat de 40% alcohol in diepgevroren toestand wordt gefiltreerd. Vandaar misschien de slogan waarmee de Wodka in Amerika werd geïntroduceerd: ‘Finally a Vodka worthy of the Trump

name’, bestemd voor een wereld van ‘glitter and glamour’ die ver af staat van de nuchtere omgeving waarin de drank gemaakt wordt.

Het is een interessante gedachte in een periode dat de stichting van Manhattan door de Hollanders herdacht wordt dat de Amerikanen zich nog steeds kunnen inschenken uit een fles die een hergeboorte is van de knoestige kelderfles waaruit hun voorvaders dronken. Ach, daar onder de groene bomen – je wilt niet weten wat zich daar allemaal kan afspelelen.

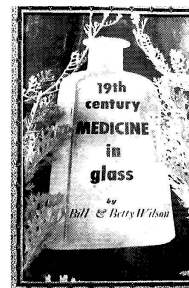
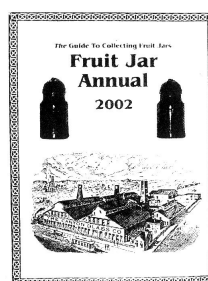
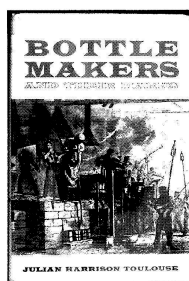
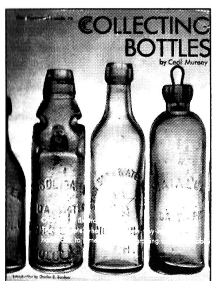
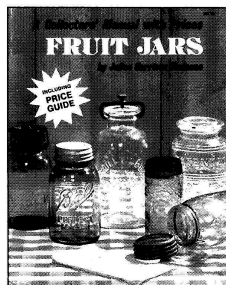

In 1954, the **A.H.Wanders Distillery** was established in Rotterdam. In 1972, the company moved to Schiedam, the nearby so called ‘Jenever city’ but in 1997 the owners returned to the city of origin. Housed in a no-nonsense industrial building their main business is to produce private-label products. So, when general manager René Vriends was commissioned to produce vodka for the Trump brand of the businessman Donald Trump, he jumped to the occasion. Under the TRUMP label, a large series of products is brought to the market, such as bottled ice water, hamburgers, clothing, travel agencies, restaurants and... vodka.

Donald Trump, the grandson of a German immigrant, graduated from the Wharton Business School and joined the family’s real estate business. Buying a run-down rental apartment building in Chicago, that had 60 % vacancies he turned it into a pretentious place for the well-to-do with a 100 % occupancy and earned his first six million dollars. He expanded his father’s business into a real estate emporium, had his own TV show, and became the owner of a million square meters of the most expensive property in Manhattan. He erected spectacular buildings in New York, Honolulu, Toronto and Chicago, but also bankrupted the Taj Mahal Casino and made a mess of at least two marriages. He asked Milton Glazer (1929), the man who created the famous ‘I love NY’ logo, to design a bottle for his Trump Vodka. Glazer must have based his design on the shape of the traditional Dutch Case Bottle, but thoroughly modernized. The slender bottle, with its long neck and gold decoration (there is even example with a 24 carat gold coating) is targeted for people of glitter and glamour and marketed under the slogan ‘*Finally a Vodka worthy of the Trump name*’. It is an interesting thought that 400 years after the founding of Manhattan, Americans can still pour a drink from a bottle that is a re-born Dutch case bottle, one from which their ancestors used to drink....and, as in 1770, exported to America by a Dutch company.

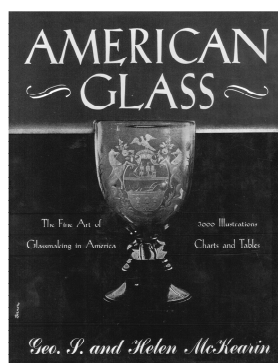

AMERIKAANSE GLASBOEKEN

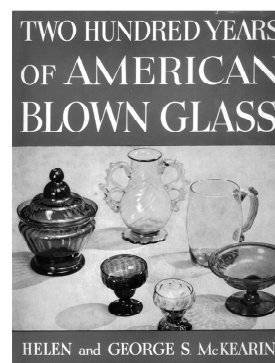

Willem van Traa

John Pastor vermeldt in zijn bijdrage in dit blad dat van de vele boeken die in Amerika over glas zijn geschreven er minstens een honderdtal betrekking hebben op verpakkingsglas. Dat kan gaan over antieke- maar ook over heel recent gemaakte potten en flessen of over de productiemethoden. In ons land zijn slechts enkele boeken op dit terrein voorhanden en verder tracht dit kwartaal blad naar beste vermogen de leemte te vullen. Hieronder volgt een bespreking van een aantal boeken: een kleine selectie uit een overvloedig aanbod.

Hét handboek 'American Glass' (ISBN 0-517-00111X) verscheen in 1948. In 634 pagina's met 2000 zwart/wit foto's en 1000 tekeningen en tabellen en foto's geven vader **George** en dochter **Helen McKearin** een zeer gedetailleerd overzicht van 'The fine art of glassmaking in America'. Het volgt de kolonisatie van de 17^e eeuw aan de oostkust tot aan de 19^e eeuw aan westkust. Waar hout/kolen, zand, soda/potas en kalk voorhanden waren en immigranten de vraag op peil hielden, is glas gemaakt. De McKearins beperken zich niet tot drinkglazen, maar bespreken ook flessen en ander gebruiksglas. Ruime aandacht voor de zeer gezochte 'Pictorial and Historical Flasks'. Alle typen zijn in 9 (vorm)groepen en 41 subgroepen gerubriceerd, die sindsdien de standaard zijn bij het bestuderen en verzamelen. Ook productiemethoden worden

uitvoerig besproken: vrij geblazen glas, in een open vorm geblazen glas (Dip Moulding), het blazen in een gesloten drie-delige mal (Blown Three Mold Glass) en onder mechanische druk in een mal persen (Pressed Glass), waar de Amerikaanse glasindustrie op Europa vooruit liep.

In 1950 vervolgden de McKearins hun werk met 'Two hundred years of American blown glass' (geen ISBN). De 382 pagina's bevatten meest beschrijvingen van glasobjecten met vaak grotere foto's, waarvan een enkele in kleur. Volgens de flaptekst is dit "the definitive book on this fascinating subject". Voor beide boeken samen valt daar weinig op af te dingen.

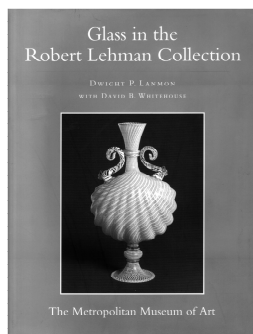

Glass in Early America

Arlene Palmer

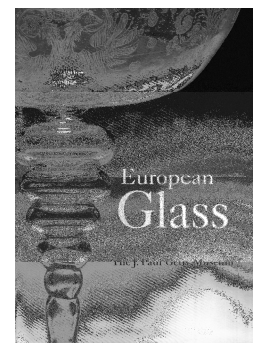
A Winterthur Book

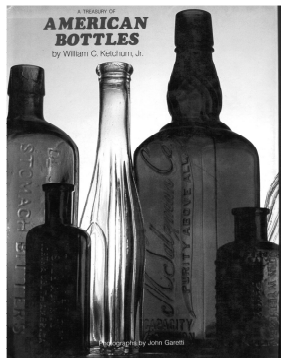
'Glass in early America' door Arlene Palmer (1973, ISBN 0-393-03660-X) is de catalogus van the **Henry Francis du Pont Winterthur Museum**, Delaware. Dit museum huist een collectie kunstnijverheid, gemaakt of gebruikt in Amerika tussen 1650 en 1850. De collectie omvat veel Amerikaans maar ook wel Europees glas. Het boek begint met de geschiedenis en de studie van Europees en Amerikaans glas, een biografie van de stichter en van het museum en natuurlijk een omvangrijke bibliografie. De catalogus zelf is functioneel ingedeeld rond drinkglazen, glas om voedsel op te dienen, accessoires (vazen, inktpotjes, paperweights), (olie)lampen, kandelaars & kroonluchters en flessen & flacons. Alle 423 voorwerpen worden uitvoerig beschreven en van literatuur voorzien en 'Each of the objects is illustrated as close to actual size as page height permits.' Een boek uit de tijd dat musea nog volop geld hadden voor mooie uitgaven.

'Glass in the Lehman collection' in the Metropolitan Museum of Art (1993, ISBN 0-87099-678-9) door Dwight Lanmon en David Whitehouse. Over deze collectie heb ik in dit nummer al geschreven. Dit boek omvat een deel daarvan: Europees vrij-geblazen glas, voor de lamp geblazen glas (Nevers glas), achter-glas schilderingen en Romeins en Islamitisch glas. Waar blijft de catalogus met de hele glascollectie?

'European glass' in the J. Paul Getty Museum, Los Angeles (1997, ISBN 0-89236-255-3) door Catherine Hess, Timothy Husband biedt wat het zegt: vroeg Europees gebruiksglas uit Noord/Centraal Europa, Venetiaans glas, Facon-de-Venise glas en gegraveerd & geëmailleerd glas. Prachtige glazen en prachtige foto's.

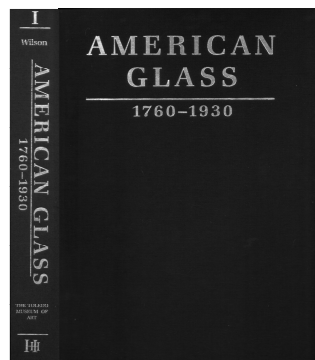

De schrijver van 'A treasury of American Bottles' (1975, ISBN 0-672-51962-3), William C. Ketchum jr is vooral een gepassioneerde 'digger' en verzamelaar. Zijn boek 'covers all the known kinds of antique American bottles' en is 'the complete guide for bottle enthusiasts everywhere'. Sindsdien heeft de glaswetenschap niet stilgestaan, maar Ketchum's boek heeft al vroeg het belang van het graven naar en het behouden van antieke/oude flessen en ander gebruiksglas duidelijk gemaakt. Kennelijk was de tijd er rijp voor, want in dezelfde periode kwamen 'Ink bottles and inkwells' (1971) en de eerste **Bottle Collectors Guide's** op de markt en werd de Oude Flesch opgericht.

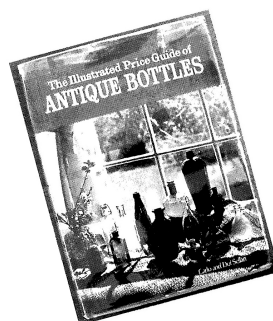
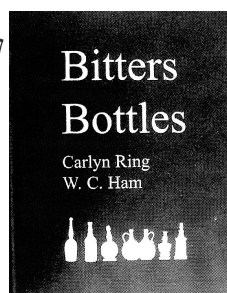
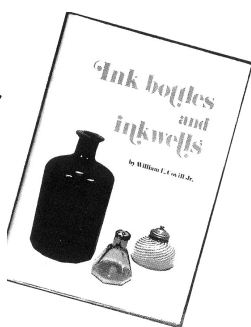
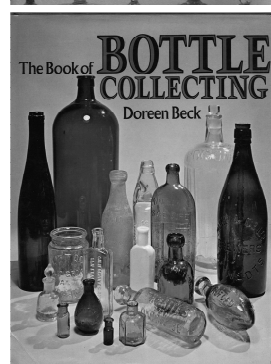
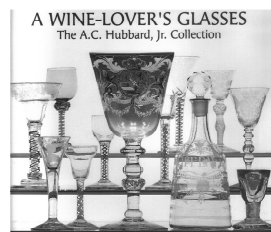
'A Wine-lover's glasses' the A.C. Hubbard jr. collection, Baltimore, Maryland (2000, ISBN 0-903685-81-7) door Ward Lloyd. Een zeer persoonlijke collectie, die met behulp van veel vooraanstaande glas-kenners en -handelaren is samengebracht.

Naar mijn smaak is de stijl te veel 'ons-kent-ons', maar de glazen zijn goed beschreven en de foto's zijn mooi. Voor zover ik kon nagaan is Hubbard ('A.C.' voor vrienden, zoals het boek meldt) een bankier. Ik vraag me af of de collectie na de recente financiële storm nog bijeen is gebleven. Maar uiteindelijk komen de meeste collecties eens weer op de markt voor andere liefhebbers.

'American Glass, 1760 -1930' (1994, ISBN 1-55595-091-4, twee delen, 1400 pagina's) van Kenneth Wilson toont een museumcollectie: het **Toledo Museum of Art** in Toledo, Ohio. Dit museum werd in 1901 gesticht door Edward Libbey van Libbey Glass en Libbey-Owens Sheet Glass. De 1405 glazen voorwerpen zijn zorgvuldig beschreven en afgebeeld, meest in zwart/wit. Veel aandacht wordt gegeven aan de Amerikaanse glashuizen van de 18^e en 19^e eeuw, hun producten, productiemethoden en locatie. Vorige zomer was dit museum te ver weg om vanuit NY te bezoeken, maar ik moet er zeker nog heen.

The Book of Bottle Collecting van Doreen Beck (1973, ISBN 0 600 31310 7) is een klassieker die menigeeen in huis zal hebben en daarom willen we het niet onvermeld laten. Hoewel het ook Amerikaans glas behandelt hoort dit Engelse boek eigenlijk niet in deze rij van Amerikaanse boeken thuis.

21 februari: Glassammlertreffen in Hessisch Oldendorf

Hier was de sneeuw al verdwenen toen Peter Vermeulen en ik vertrokken naar Hessisch Oldendorf, maar de Duitse heuvels waren nog wit. 's Middags eerst naar Glashütte Gernheim voor de afspraak met conservator Michael Funk. In nummer 115 hebben we al uitvoerig

geschreven over Gernheim <http://www.lwl.org/LWL/Kultur/wim/porta/l/S/gernheim/ort/>. Wij zagen de mooie collectie, spraken met de glasblazers, die in de gerestaureerde ovenruimte aan het werk zijn en kochten boeken in het infocentrum. 's Avonds bleken veel Duitse glasliefebbers ook in ons Oldendorfse hotel te logeren. Op initiatief van Albert Schwiezer & Bernd Schlender was de

Willem van Traa

beurs van Hannover, naar Oldendorf verplaatst. Waar veel beurzen verdwijnen verdient zo'n nieuw begin alle steun. En zeker met een mooie plek in het Stadhuis, goede catering en veel mooie spullen. Tussen de verkopen door maakte ik een paar foto's van bijzondere aanbiedingen, zoals op de tafel van Rainer Kossler: Riga Balsam flesjes, waarvan één met zegel en een klewaldglas (apothekers?)flesje uit zuid-Duitsland, rond 1800.

Horst Klusmeier bood een mooie 18e eeuwse Alpenländische fles met tinnen schroefsluiting in rood en wit-opaak gekleurd glas. Als laatste een foto van een Franse 'Shaft & Globe' fles, die door de verkoopster vóór 1700 werd gedateerd. Ik kende het model Willy Van den Bossche's boek (pp. 191-192). Deze had helaas een gerestaureerde hals en een sterretje. Hij kon voor 'unter zehn tausend' gaan, maar er zijn geen kopers voor gekomen.

Nieuwjaarsbijeenkomst in Utrecht

Cees Marttin

De weersvoorspellingen voor 10 januari waren bar en boos, maar gelukkig waren veel mensen toch op pad gegaan om de Nieuwjaarsbijeenkomst te bezoeken. De aanwezigen hebben een leuke middag gehad waarin veel moois te zien en te koop was. De afwezigen hadden pech.

Na de traditionele toespraak van voorzitter Harry Wagter en een rondje van de vereniging was het de beurt aan Peter Korf de Gidts. Bij verzamelaars is hij al jaren bekend als erudiete glaskenner en -antiquair. Eerst in de winkel aan de Nieuwe Spiegelstraat en sinds een paar jaar werkend vanuit z'n huis aan de

Brouwersgracht in Amsterdam. Mensen die meer over glas willen weten kunnen regelmatig bij hem terecht bij zijn voordrachten. Belangstellenden werden door Peter van harte uitgenodigd

Als thema had hij gekozen '2010 Geboorte van een Nieuw Jaar'. Met 18^e eeuwse gegraveerde Gelegenheidsglazen in de hand leidde hij ons langs de geboorte, een aangekondigde zwangerschap, een vrijer die door zijn aanstaande schoonvader ontvangen werd naar het huwelijk. Destijds werd bij de geboorte 'Kandeel' gedronken uit een rad-gegraveerd glas met als opschrift 'Het Welvaren van Kraamvrouw en Kintie' (1). Met de vrijer, als 'één van de reuen op de stoep' aangeduid, dronk de aanstaande schoonvader uit een 'Fopglas'. Deze glazen hadden een deels doorboorde rand waardoor de nietsvermoedende drinker de inhoud, liefst rode wijn natuurlijk, over z'n kleren morste.

Een kind op komst werd in de 18e eeuw aangekondigd door het bezoek een glas aan te bieden met een gegraveerde 'Hansje in de Kelder', een kabouterachtig figuur die zich in een (wijn)kelder aan drank tegoed deed. Tenslotte het aanstaande of gesloten huwelijk, gesymboliseerd door brandende harten, een huwelijksaltaar, naar elkaar reikende handen of kussende duiven. Ook toen werd alles uit de kast gehaald om het huwelijk langdurig te doen welslagen. Peter toonde verschillende graveertechnieken, zoals krassen met de diamantstift, slijpen met een draaiend koperen rad of stippen met de diamantpunt. Er horen bekende namen bij als Willem van Heemskerck, Jacob Sang of David Wolff. Tenslotte nog een tip om niet direct door de mand te vallen: een glas heeft een voet, een stam (nooit: stengel of steel) en een kelk!

Door het praten en luisteren over glazen had menigeen zin gekregen om aan z'n verzameling te werken. Do de Graaf en dit jaar overleden Mol Maassen hadden een groot aantal kavels beschikbaar gesteld, nog aangevuld met die van anderen. Het was een Benefietveiling want alles zou ten goede komen aan het vernieuwde verenigings-tijdschrift. Na een drankje om 'de beurzen open te maken', bleek het animo groot te zijn. De vaardige hand van vervangend veilingmeester Harry Wagter, diens verkooppraatjes én de vrijgevigheid van de aanwezigen zorgden er voor dat de opbrengst uiteindelijk ruim boven de 700 euro uitkwam! Afgesloten werd met de gebruikelijke ruil (lees: koop) beurs, voor wie bij de veiling te weinig van haar of zijn gading had getroffen.

1. Peter's recept voor kandeel: 8 flessen Rijnse (= witte) wijn en 4 flessen regenwater, 2 ponden poeijersuiker, 7 loot kaneel en 12 kruidnagels & dan nog eijeren. Koos Egberts stuurde later een recept met rode wijn uit de "Volmaakte Hollandsche Keuken-meid", uitgegeven in 1746 door Steeve van Esveld, Amsterdam. Maar waarom zou je het jezelf moeilijk maken? Zowel H. Van Toor Jzn. In Vlaardingen als Cees van Wees in Amsterdam maken deze Oud-Hollandse lekkernij nog steeds. Allebei beweren ze de beste te hebben. Gauw bestellen maar.

Showtime! in het Jenevermuseum, Schiedam

'Met grote trots zet het Jenevermuseum haar nieuwe aanwinsten in de spotlights' luidde de uitnodiging om een selectie van recente schenkingen te komen bewonderen. 27 november was het zover: ter hoogte van het museum was de donkere Lange Haven feestelijk verlicht met een zoeklicht, zodat ieder zag waar hij moest zijn. Directeur Guido Bauchez en zijn medewerkers hadden voor deze gelegenheid hun glitterpakken uit de kast gehaald. De aanwinsten stonden onder de spotlights in de bovenzaal, waar het vol genodigden was, zodat er geen ruimte voor het maken van foto's was. Gelukkig wil men voor 'de pers' nog wel een stapje terug doen en kon ik een paar mooie flessen vastleggen, waaronder de door veel verzamelaars zo begeerde Lamsbouten. Zie daarover Johan Soetens' artikel 'Met de rug tegen de muur' in 'De Oude Flesch' nr 114. Later verplaatste men zich naar de bar, altijd het hart van elke bijeenkomst. Daar konden we de bij de entree ontvangen penningen liquide maken. Jenever uit België kende ik al, die uit Frankrijk nog niet. Ik kan nu bevestigen dat die zeer de moeite waard is.

Willem van Traa

Kisten en flessen van de firma Beukers, die door de lobby van Ferdinand Beukers en Henk Hettinga onlangs uit het Historisch Museum Rotterdam weer in Schiedam op hun goede plek terug gekomen zijn.

OPROEP

Dit jaar is het 65 jaar geleden dat Nederland bevrijd werd. In delen in het Zuiden en Oosten was dat al eerder het geval. Sommigen hadden kans gezien een flesje wijn of sterke drank te bewaren om de bevrijding te kunnen vieren of hadden bij een eerder gebruik in ieder geval de lege fles bewaard. Soms werden die door een verheugde vaderlander beschilderd. De redactie zou graag over foto's van dergelijke 'bevrijdingsflessen' beschikken om daar in het e.v. nummer aandacht aan te kunnen besteden. **Heeft U zo'n fles of weet er een te staan, mail dan de foto naar jsoetens@hetnet.nl De fles opsturen mag ook.**

Mutaties in het 1e kwartaal 2010

Nieuw lid:

De heer J.P.M. Boonman, Louise Wentstaat 31, 1018 MS Amsterdam. Tel.nr. 020-6205444

Nieuw huisgenootlid:

Mevrouw Boon, behorende bij lid nr. 466 = Dick Boon

Opgezegd:

De heer J.C. van Leeuwen = lid nr. 228 Mevrouw G.J. Rozema-Overzet = lid nr. 464

Nieuwe en gewijzigde e-mailadressen:

Jan Galesloot: j.galesloot@wynand-fockink.nl

Hero Jan Hooghoudt: hjhooghoudt@kpnplanet.nl

S.v.p. wijzigen in de ledenlijst per 1-1-2010:

Het adres van de heer H. Loer is: Thorbeckegracht 64-02, 8011 VP Zwolle. Tel.038-4215723

Nieuw adres K.Salter: P.O.Box 03140 Chantelle, Frankrijk

Voortaan voor Jan Ledegang het volgende e-mailadres gebruiken: ledegang.jj@upcmail.nl

Het e-mailadres van Frans van Maanen is: mkmaanen@chello.nl

Het e-mailadres van Ton Vermeulen is: lucasbols@fluitschip.nl

Bij de Bedrijven moet Wijnhandel Simon den Toom worden gewijzigd in:

S.H.A. den Toom Wijn en Gedestilleerd BV, Vredehofstraat 74, 3062 TC Rotterdam.

Om in de agenda te noteren:

Zaterdag 26 juni: Bezoek aan Distilleerderij Zuiddam in Baarle-Nassau

Zondag 3 oktober: Jaarlijkse veiling

Op genoemde bijeenkomsten en in het Jenevermuseum biedt ons lid

Rob van Ee de op zijn initiatief gemaakte 'kelderflessen DVD' aan. (€ 10,-)

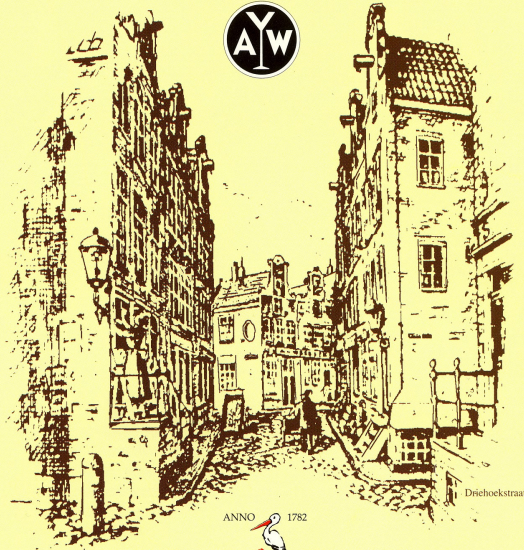
DE OUDE FLESCHE

*In het volgende nummer:
J.C. Boldoot, een vroege
international
Glas uit Seattle
Nederland 65 jaar bevrijd*

DISTILLEERDERIJ, LIKEUR- en BRANDEWIJNSTOKERIJ

A.v.WEES.

 Driehoekstraat

ANNO 1782

JENEVERSTOKERIJ BITTERFABRIEK

"DE OOLVAAR"

Genevers • Likeuren • Eau de Vie's • Esprits
Traditioneel Hollands Gedistilleerd

CATALONIË GLAS VERPAKKINGEN

FLESSEN - POTTEN - SLUITINGEN - (+ TEFLON INLAGEN)

GLAS IS MILIEUVRIENDELIJK

Stedekestraat 48 5041 DN Tilburg Telefoon 013-425440 Teletax 013-354082

Europa's Grootste Vintage Evenement

10 & 11 april
Jaarbeurs Utrecht

VERZAMELAARS
JAARBEURS

verrassende vondsten op ruim 1500 stands

Voorverkoop & info:
www.verzamelaarsjaarbeurs.nl

Mijn verzameling gebruiksglas uit de 17e, 18e en 19e eeuw is nog lang niet compleet... Voor aantrekkelijke kansen en uitbreidingen ben ik altijd in de markt.

Harry Wagter
 0653-300837wagter@iae.nl

DISTILLEERDERIJ

VAN TOOR®

SINDS 1883

gedistilleerd

SCHELVI'S

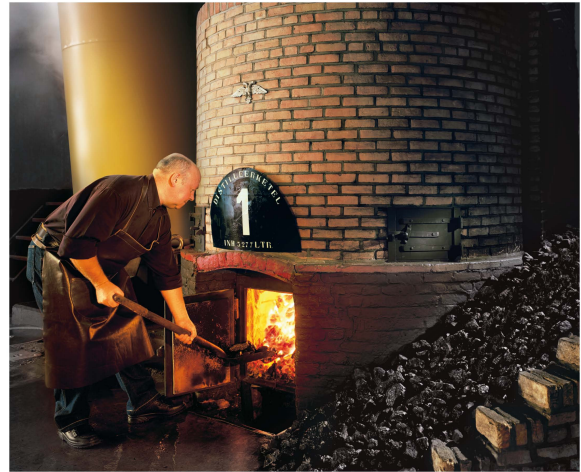
PEKEL®

Brandewijn met specerijen

Shake, Serve & Excel

Let the premium range liqueurs of De Kuyper work for you! Take Sour Grapefruit, our latest taste sensation within our range. Sour Grapefruit is as close to 'the real thing' as you can get! It creates a tantalizingly sweet and sour base for your best cocktails or adds a fruity note to your mixes. Shake, Serve & Excel with the global number 1 liqueur brand!

www.dekuyper.com De Kuyper Works!

EEN DEEL VAN ONS GEHEIM ZIT IN HET VUUR.

Een deel van het geheim van KETEL 1 zit in het vuur, het vuur onder de oudste nog in werking zijnde distilleerketel van Schiedam. De originele koperen distilleerketel waaraan deze ambachtelijk gestookte graanjenever zijn naam te danken heeft. Het vuur onder deze ketel is niet het enige geheim van het succes van KETEL 1. Het grootste geheim vormt het distilleerproces en de lijst van

ingrediënten die Joannes Nolet in 1691 toevertrouwd aan zijn dagboeken en die nu al meer dan driehonderd jaar veilig liggen opgeborgen in de kluis van Nolet. Maar één Nolet per generatie heeft toegang tot dit zorgvuldig bewaarde geheim. En zo blijft ook de komende generaties de receptuur van KETEL 1 graanjenever het best bewaarde geheim van Schiedam. www.ketel1.nl

KETEL 1, HET BEST BEWAARDE GEHEIM VAN SCHIEDAM.

Pure bekoring

Geniet, maar drink met mate.

BOLS
AMSTERDAM 1575

www.bolscocktails.com

Geniet, maar drink met mate.